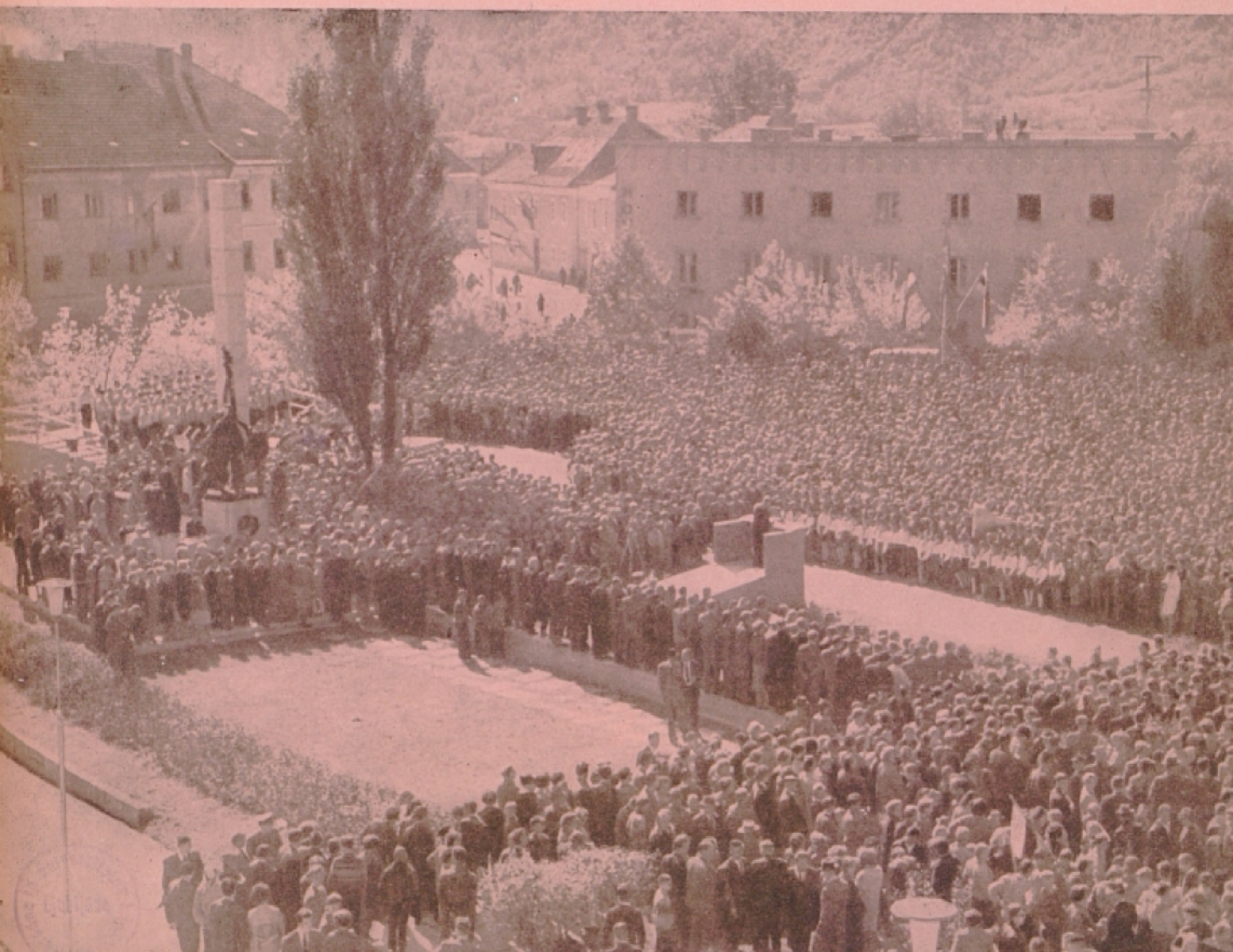
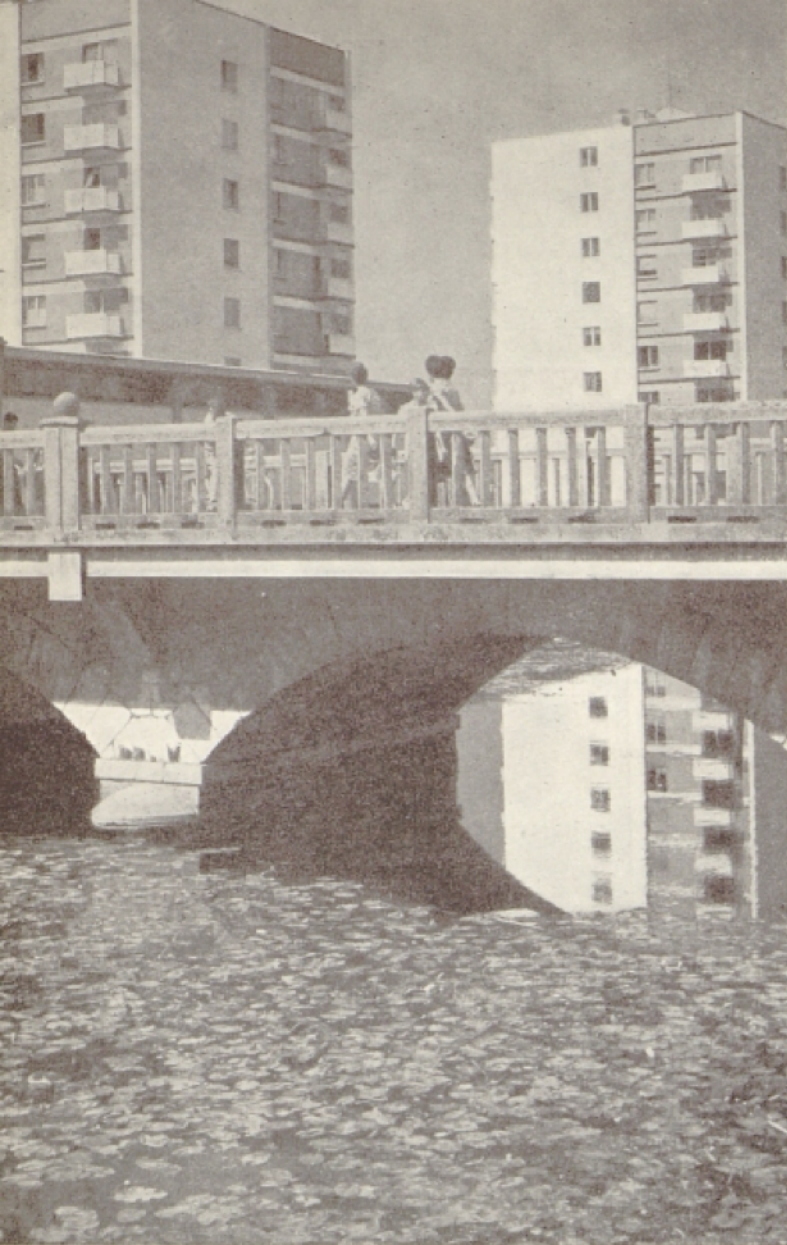

November 1963

RODNA GRUDA

Tudi te nove stolpnice ob Rinži so dokaz mlade rasti Kočevja, mesta, v katerem se je pred dvajsetimi leti zbral na zasedanju prvi slovenski svobodno izbrani ljudski parlament. Letos, ob dvajsetletnici tega zgodovinskega dogodka, je novi rod, ki danes živi in dela v Kočevju, na jubilejnim slavu v prvih oktobrskih dneh sprejel goste iz vse domovine. Desettisoči so se zbrali na velikem zborovanju na trgu sredi Kočevja. Na častnem mestu, ob mogočnem spomeniku padlim, so se zbrali nekdanji odposlanci Kočevskega zbora. Žal, ne vsi. Sto devetnajst jih je padlo ali umrlo. Spomin nanje se je pretočil v srca mladih, ki v šolah, tovarnah in delavnicah žive in delajo za jutrišnji dan.

November 1963

10. LETO ŠT. 11

RODNA GRUDA

ACA STANOVNIK

Predsednik Tito na obisku v ameriških deželah

Predsednik Tito v Beli hiši

Prisrčna srečanja z jugoslovanskimi izseljenci

BOGDAN POGAČNIK

Parlamentarci z vsega sveta v Beogradu

I. S.

Pred dvajsetimi leti

DRAGO KRALJ

Obisk v novem Kočevju

ALOJZ RAVBAR

Zgodba o polenti

EDVARD KOČBEK

Visoka noč

IVAN CANKAR

Po domači deželi

Aleš iz Razora (odlomek)

Kulturni zapiski

LUC MENAŠE

Dva izmed mnogih

NEŽA MAURER

Veseli spomin na brigado

FERI ZERDIN

Zelene luči od Ljubljane do Gevgelije

M. ZVOKELJ

Bogata jesenska športna žetev

TANJA MAVRIC

Moji prijatelji so vsi ljudje

Otroci berite

ANTON INGOLIČ

Draga urednica!

Prispevki naših izseljencev za Skopje

Vprašanja in odgovori

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:
MARJAN CIGLIČ

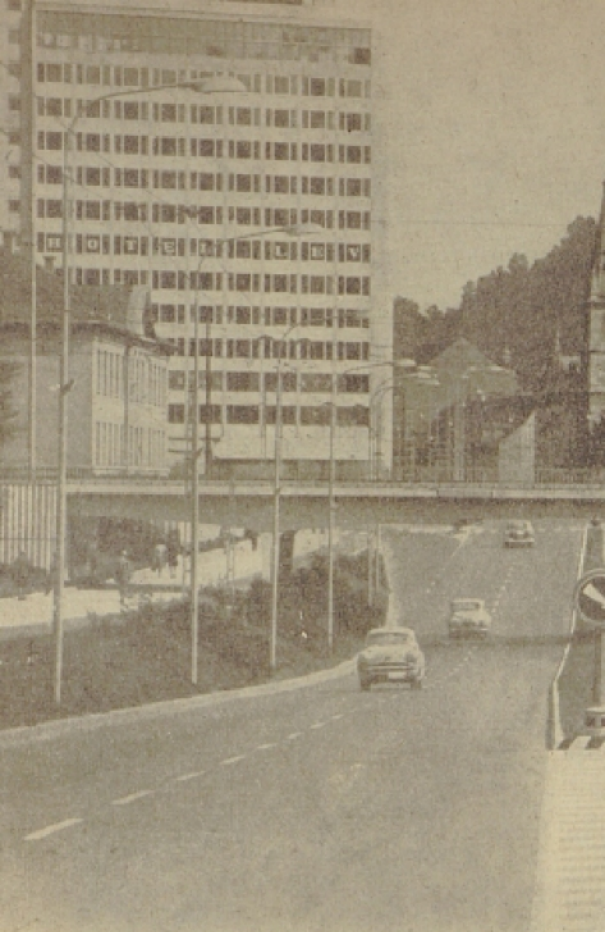
Zborovanje v Kočevju ob 20-letnici Kočevskega zbora

ILUSTRIRANA
REVIJA
SLOVENSKE
IZSELJENSKE
MATICE
V
LJUBLJANI

Rodno grudo izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Izhaja dvanaestkrat na leto. Letna naročnina za prekomorske države je 4 dolarje. Poštnina plačana v gotovini. Ureja uredniški odbor. Glavna urednica

ZIMA VRSCAJ

Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva 1/II. Rokopisov in slik, ki jih nismo naročili, ne vračamo. Čekovni račun pri Komunalni banki 600-11/608-51

DRAGI ROJAKI!

Ob ponovnem obisku starega kraja se ustavite v Ljubljani, kjer vas čaka na novo zgrajeni hotel LEV.

Hotel LEV je A kategorije in ima:

90 enoposteljnih sob s kopalnico oziroma prho ter privatnim WC; 119 dvoposteljnih sob s kopalnico oziroma prho ter privatnim WC apartmaji (televizor, radio, teleprinter, hladilnik), centralno gretje; poslovne sobe — klubske sobe; banketne — svečane — konferenčne dvorane; moderna kuhinja z domačimi in inozemskimi specialitetami; restavracija — terasa restavracije; dancing kavarna — terasa kavarne — Snack bār; razgledna terasa — terasa za sončenje; menjalnica — informacijska služba — čitalnica — frizerski salon — parkirni prostor — podzemne garaže; lastni avtomobilski servis — manjša popravila — boksi za pse — hladilnica za divjačino.

Pričakujemo vas in pristrčno vas bomo sprejeli

HOTEL LEV

LJUBLJANA, VOŠNJAKOVA 1

Telefon 30-355 Telegram LEVHOTEL

*Lepo novoletno darilo
sorodnikom
prijateljem in znancem bo*

UČBE NIK SLO VENSKE GA JEZIKA

v angleščini, francoščini

nemščini

in španščini

s slovarčkom besed

*ki ga je založila
Slovenska izseljenska matica*

*Cena izvodu je 1,10 dolarja
ali 820 dinarjev*

Naročite ga pri

ZALOŽBI MLADINSKA KNJIGA

Ljubljana, Titova 3

Predsednik Tito na obisku v ameriških deželah

Predsednik Socialistične federativne republike Jugoslavije Josip Broz-Tito je s soprogo Jovanko Broz, zunanjim ministrom Kočo Popovićem in skupino svojih najožjih sodelavcev v septembru in oktobru obiskal štiri dežele Latinske Amerike: Brazilijo, Čile, Bolivijo in Mehiko, nato pa ga je 17. oktobra sprejel v Beli hiši v Washingtonu predsednik Združenih držav Amerike.

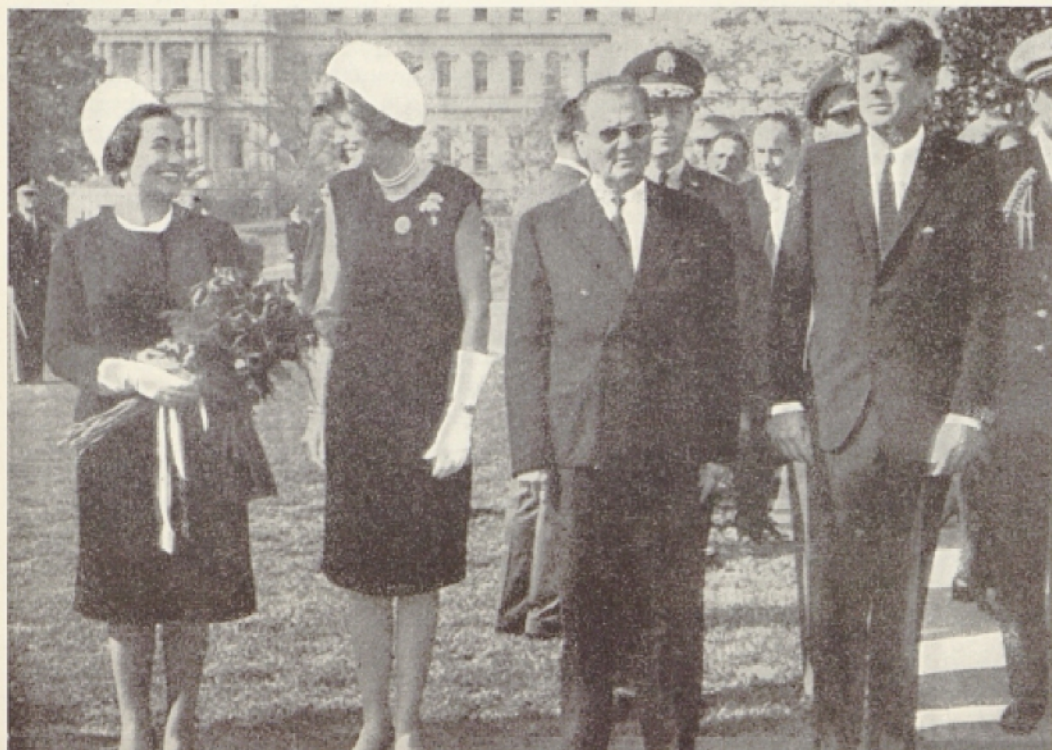
Na uradnem potovanju po Latinski Ameriki se je najprej ustavil v novi prestolnici Brazilije — Brasilii, kjer ga je sprejel predsednik Joao Goulart. Tito je prvi predsednik socialistične države, ki je stopil na južnoameriška tla, zato je razumljivo, da so določeni desničarski krogi na vsem kontinentu, zlasti pa še v državah, ki jih je obiskoval, močno nasprotovali temu obisku in napadali državnike, ki so ga povabili. V Braziliji so vodili proti njegovemu obisku kampanjo zlasti tudi visoki katoliški krogi, medtem ko so mu vsi jugoslovanski katoliški škofi zaželeli srečno pot in poudarili njegovo miroljubno poslanstvo.

Kljub tej kampanji pa so Tita povsod zelo prisrčno sprejeli. Ko je govoril v brazilskem Kongresu, kjer so bili zbrani poslanci in sena-

torji, so njegov govor spremljali z največjo pozornostjo in ga pozdravljali s ploskanjem, ob koncu njegovega govora pa je bilo slišati pripombe: »Tito je uspel.« Poročajo, da so bili le redki člani kongresa, ki se niso pridružili splošnemu odobravanju. Tito je uspel ne samo s svojo osebnostjo legendarnega voditelja v zadnji protifašistični vojni, temveč tudi zaradi politike miroljubnega sodelovanja med vsemi deželami in pobornika za enakopravno gospodarsko sodelovanje, proti izkoriščanju industrijsko manj razvitih dežel s strani velikih industrijskih sil.

Med njegovim petdnevним obiskom v Braziliji so bili poleg politične deklaracije o pomembnih mednarodnih vprašanjih in skladni akciji obeh držav v korist miru, podpisani tudi važni gospodarski sporazumi, med katerimi je za Brazilijo gotovo najpomembnejši sporazum o izkoriščanju luke Bakar kot tranzitnega pristanišča za izvoz brazilske železne rude v Srednjo Evropo.

V Čilu, drugi etapi poti po Ameriki, so Tita in goste iz Jugoslavije na vsakem koraku sprejemali z največjo prisrčnostjo. Na letališču v Santiagu de Chile ga je sprejela mladina v jugoslovanskih narodnih nošah. Med petdnevним

Predsednika Tita so pred Belo hišo v Washingtonu sprejeli z vsemi častmi. Na sliki: predsednik Tito s soprogo Jovanko in predsednik Kennedy s sestro Eunice Shriver, ki je zastopala njegovo odsotno soprogo Jacqueline

Predsednik Tito nazdravlja nunciju monsignoru Roccu na sprejemu za šefe diplomatskih misij v Cochabambi

Ob obisku predsednika Tita v Braziliji so izdali posebne znamke s predsednikovo sliko

bivanjem v tej državi so mu povsod izkazovali simpatije, tako preprosti delavci kot univerzitetni profesorji, medtem ko je tisk pisal o njem kot o »bojovniku v službi miru«. Predsednik Čila Jorge Alessandri Rodriguez pa je v javnih govorih med obiskom večkrat poudaril koristno povezavo, ki jo med Jugoslavijo in Čilom tvorijo jugoslovanski izseljenci.

V političnih razgovorih sta predsednika Tito in Alessandri poleg splošnih mednarodnih problemov, ki zadevajo ohranitev miru, še zlasti podrobno razpravljala o problemih mednarodne trgovine in bližnje konference OZN o trgovini in razvoju, kajti Čile je ena tistih držav, ki so bile najbolj prizadete zaradi znižanja cen surovin na svetovnem trgu. Med razgovori gospodarskih strokovnjakov obeh držav so bili položeni tudi temelji za večje in koristnejše medsebojno gospodarsko sodelovanje, sklenjen je bil sporazum o prodaji naših ribiških ladij Čilu in dogovori o trgovinski menjavi, ki se bo povečala.

Zelo pristrčno je bilo tudi Titovo srečanje s predsednikom Bolivije — Pazom Estenssorem. Tito se je v Boliviji ustavil samo v Cochabambi, kjer so se prebivalci, ko se je sprehajal po me-

stu, kar drenjali okrog njega, da bi mu lahko stisnili roko. Prišli pa so tudi iz oddaljenejših krajev, celo po dva tisoč kilometrov daleč, da bi videli in pozdravili našega predsednika. Tito je v svoji rezidenci v Cochabambi sprejel predstavnike sindikatov, mladine in drugih organizacij iz vse Bolivije. Med sprejemom, ki ga je priredil za diplomatski zbor, se je dalj časa pogovarjal tudi s papeškim nuncijem msgr. Carminom Roccom, ki je dejal, da je zelo zadovoljen, da se je lahko srečal s predsednikom Titom. Govorila sta o pokojnem papežu Janezu XXIII. in tudi o odnosih Jugoslavije do Vatikana. Tito je povedal nunciju, da se je naš veleposlanik v Rimu Vejvoda udeležil kronanja sedanjega papeža Pavla VI.

Politični in gospodarski razgovori so bili tudi tu zelo plodni in koristni. Jugoslavija je Boliviji odobrila tudi kredit, ki bo omogočil večjo trgovinsko menjavo med obema državama.

Na poti v Mehiko se je Tito na izrecno željo novega predsednika Peruja Fernanda Belaunde Terryja za dobro uro ustavil tudi v Limi. Srečanje je bilo posebno zanimivo in pomembno, ker med obema državama ni diplomatskih stikov

Predsednik Tito v Beli hiši

Preden je predsednik Tito odpotoval na obisk v štiri dežele Latinske Amerike, so mu izročili povabilo predsednika ZDA, Kennedyja, ki mu je sporočil, da bo vesel, če ga bo lahko 17. oktobra neuradno sprejel v Washingtonu.

Zanimanje, ki je po svetu vladalo za srečanje med jugoslovanskim in ameriškim predsednikom, je gotovo preseglo vsa pričakovanja. Pred Belo hišo je bilo v četrtek 17. oktobra opoldne zbranih rekordno število novinarjev, fotoreporterjev in televizijskih snemalcev, da bi svetovno javnost čim bolje informirali o tem srečanju.

Z balkona Bele hiše so zadonele predsednikove fanfare v pozdrav šefu jugoslovanske države. Pozdravili so ga z enaindvajsetimi topovskimi salvami in mu izkazali vse časti, ki jih izkazujejo šefom držav ob njihovih obiskih pri ameriškem predsedniku. Ko je predsednik Tito s svojim spremstvom stopil iz helikopterja in se pripeljal pred Belo hišo, mu je prišel nasproti predsednik Kennedy, ki mu je izrekel dobrodošlico in dejal, da je zelo zadovoljen, da ga lahko pozdravi v ZDA. »Zelo nam je drago, da ste tu v Beli

in je zato dokaz zanimanja, ki ga je njegov obisk vzbudil na vsem kontinentu.

Vrhunec Titovega potovanja po Latinski Ameriki pa je bil obisk v Mehiki, kjer je na poti od letališča do središča Ciudad Mexico po ocenah mehiškega tiska našega predsednika pozdravilo nad milijon ljudi, ki so ga pozdravljali z največjim navdušenjem in prisrčnostjo. Poročajo, da Mehika ne pomni sprejema, kakršnega je tamkajšnje prebivalstvo priredilo Titu. Predsednik in vsi, ki so ga spremljali, so bili globoko ganjeni nad tako prijateljskim sprejemom. Enako prijateljstvo in navdušenje ga je spremljalo na vsej poti po Mehiki, kjer je naš predsednik ostal dvanaest dni. S predsednikom Lopezom Mateosom, ki je bil spomladi naš gost v Jugoslaviji, pa sta takoj našla skupni jezik, ko sta govorila o mednarodnih vprašanjih, zlasti tudi o tem, da bi v okviru Organizacije združenih narodov s posebnimi določbami prepovedali, da bi se katerakoli država vmešavala v notranje zadeve druge države.

V vseh deželah Južne Amerike je Tito odločno podprl tudi težnje tamkajšnjih državnikov, da bi to področje proglasili za brezatomsko cono.

hiši in upam, da bodo rezultat vašega obiska še trdnjejši odnosi med našimi narodi in da bodo naše obveznosti do nacionalne neodvisnosti še okrepljene«, je dejal predsednik Kennedy.

Predsednik Tito se je predsedniku ZDA zahvalil za prijateljski sprejem in ljubeznivost in dejal, da je jugoslovanska vlada vedno želela vzdrževati dobre in prijateljske odnose v Združenimi državami Amerike. »Vesel sem, da ste tudi Vi, gospod predsednik, tega mnenja,« je dejal predsednik Tito in nadaljeval: »Nadejam se, da bodo naši razgovori prispevali k razvoju dobrih in stabilnih odnosov in k obojestransko koristnemu sodelovanju in da bodo izrazili tudi skupno zainteresiranost za okrepitev miru na svetu.«

Oba predsednika sta se zelo odkrito porazgovorila o mednarodnih problemih, kakor tudi o nadaljnjem sodelovanju med ZDA in Jugoslavijo. To je bilo poudarjeno tudi v skupnem sporočilu, kjer je rečeno, da so bili razgovori v prisrčnem in prijateljskem ozračju, kar smo lahko vsaj delno videli tudi na televizijskih platnih, kajti oba predsednika sta bila videti izredno dobre volje. Kar se tiče vsebine njunih razgovorov, smo iz skupnega sporočila izvedeli, da sta predsednika prišla do zaključka, da je z odločnimi napori in ob podpori vseh držav, ki želijo k temu prispevati, mogoče zagotoviti temelje svetovnega miru.

Medtem ko sta se predsednika Kennedy in Tito s svojimi najozžimi sodelavci razgovarjala o mednarodnih in bilateralnih problemih, pa je Kennedyjeva sestra gospa Shriver, ki je zastopala odsotno predsednikovo soprogo, razkazala soprogi predsednika Tita, Jovanki Broz, Belo hišo in druge zanimivosti glavnega mesta ZDA.

Med slovesnim kosilom, ki ga je priredil predsednik Kennedy na čast predsedniku Titu, je jugoslovanski predsednik v zdravici naglasil tudi vlogo, ki jo imajo v odnosih med obema državama jugoslovanski izseljenci v ZDA. Dejaj je: »Zelo radi smo prišli sem, ker nas s to deželo vežejo mnoge skupne vezi. Tu, na tleh Amerike so našli svojo novo domovino tisoči Jugoslovani. Mnogi od njih prihajajo vsako leto v Jugoslavijo in mi vidimo, da so lojalni državljani svoje velike države.«

Zaradi rahle obolenosti predsednik Tito ni obiskal Kalifornije, kakor je bilo predvideno, temveč je po kratkem odmoru v slikovitem Williamsburgu odpotoval v New York, kjer je govoril pred Generalno skupščino OZN.

Srečanje med predsednikom Titom in Kennedyjem so mnogi označili kot zgodovinsko. Pri tem so poudarili, da bodo njuni razgovori vplivali na nadaljnji potek dogodkov in bodo prispevali ne samo k hitrejšemu zmanjševanju napetosti, temveč tudi k razširitvi sodelovanja med Vzhodom in Zahodom ter med Severom in Jugom.

Jovanka Broz z našimi izseljenkami na sprejemu v Santiagu

Prisrčna srečanja z jugoslovanskimi izseljenci

Na svoji poti miru po deželah Latinske Amerike je predsednik Tito s soprogo in spremstvom doživel tudi številna topla srečanja z našimi izseljenci. Največje je bilo v Čilu, kjer živi okrog 30.000 jugoslovanskih izseljencev. V Santiagu, glavnem mestu republike Čile, se je 25. septembra zbralo nad tristo delegatov jugoslovanskih izseljencev iz največjih čilskih mest. Prišli so, da toplo pozdravijo predsednika rojstne domovine in mu zažele prisrčno dobrodošlico v imenu naših ljudi, na tleh dežele, kjer žive in delajo.

V svoji rezidenci v Santiagu je predsednik Tito s soprogo Jovanko sprejel predstavnike jugoslovanskih izseljencev iz Brucadoa, Punte Arenasa, Antofagaste in Iquiquea, ki so ga pozdravili in mu izročili darila.

»Prihajamo s severa in juga te dežele in vam prinašamo tople pozdrave vseh izseljencev iz naših naselij. Naša želja je bila, da bi prišli tudi k nam kot gostje naših kolonij, toda žal zaradi vašega kratkega obiska to ni bilo mogoče,« so dejali predstavniki izseljencev v pogovoru s Titom.

Petar Mangušič je v imenu izseljencev iz Punte Arenasa, kjer so Jugoslovani nekdanje kopali zlato, izročil predsedniku Titu in njegovi soprogi spominsko darilo iz zlata. Predsednik

jugoslovanskega doma v Antofagasti Petar Martinović je izročil predsedniku Titu diplomo častnega predsednika tega doma. Dalje je predsednik Tito prejel tudi album jugoslovanske šole v tem kraju. Od izseljencev v Iquiqueu na severu Čila, pa sta dobila predsednik in njegova soproga v dar dve odeji, izdelani iz vikunje, mehke lamje volne.

Opoldne so predstavniki jugoslovanskih izseljencev priredili predsedniku Titu in njegovi soprogi slavnostno kosilo v klubu »Union« v Santiagu. Kosila se je udeležilo tristo delegatov jugoslovanskih izseljencev. Predsednika Tita je pozdravil predsednik Jugoslovanskega doma v Santiagu Josip Deković. Nato pa je predsednik Tito nagovoril navzoče in med drugim dejal:

»Dragi naši prijatelji in izseljenci, zelo sem srečen, ker se mi je ponudila priložnost sestati se z vami v vaši novi domovini, v prijateljskem Čilu, ki sem ga obiskal skupaj s svojo soprogo in svojimi sodelavci na ljubezniv poziv vašega cenjenega predsednika g. Jorgeja Alessandrija.

Vse vas prisrčno pozdravljam in vas prosim, da bi vsem vašim sodržavljanom, ekonomskim emigrantom, po rodu iz naše domovine, poslali tople bratske pozdrave naših narodov in moje osebne, z izrazi naše hvaležnosti za moralno in materialno podporo, ki ste nam jo zmeraj izkazovali, zlasti pa v dneh, ko je bilo naše ljudstvo izpostavljeno hudim preizkušnjam.

Posebej se veselimo, ker smo se lahko med bivanjem v Čilu prepričali, da ste si s svojim vztrajnim delom in drugimi pozitivnimi lastnostmi, ki ste jih prinesli iz svojega rodnega kraja, pridobili splošno spoštovanje in ugled kot vrli in lojalni državljani te lepe dežele. Na teh tleh se vam je posrečilo spričo vaših sposobnosti in dela ustanoviti svoje domove, da bi se kot dobri državljani vključili v vse dejavnosti Čila. V čast se vam lahko šteje, da ste s svojim delom in aktivnostjo prispevali k izgradnji in razvoju te dežele, v kateri ste vi ali vaši starši našli svojo drugo domovino.«

Prav prisrčno je bilo tudi srečanje predsednika Tita in njegove soproge s predstavniki jugoslovanskih izseljencev v Boliviji. Delegacije naših izseljencev iz vseh delov države so pozdravile predsednika Tita in mu prinesle razna spominska darila. V imenu jugoslovanskih izseljencev, ki žive v glavnem mestu Bolivije La Pazu, je predsednika Tita pozdravil Jure Domic, ki je dejal:

»To, kar se je pred nedavnim odigralo v Jugoslaviji, je v čast vsem Jugoslovanom. Ime Tita je zapisano v zgodovinskih knjigah, kot ime velikega osvoboditelja svojega naroda, danes pa je njegovo ime poznano po vsem svetu kot ime človeka, ki je dvignil svoj narod iz gospodarske zaostalosti.«

Parlamentarci z vsega sveta v Beogradu

*Zbrani parlamentarci
so z enominutnim molkom
počastili spomin
žrtev potresa
v Skopju*

BOGDAN POGAČNIK

V Beogradu, prestolnici Jugoslavije, se je zaključila 52. konferenca Interparlamentarne unije, mednarodne organizacije, ki združuje zastopnike parlamentov skoraj vseh dežel sveta. Sestanki te organizacije so bili pomembni tudi že doslej, saj so na njih poslanci iz raznih dežel izmenjavali svoja mnenja ter sprejemali skupne sklepe, ki so jih potem prinašali v svoje domače parlamente. Toda beograjsko srečanje je bilo doslej najpomembnejše v zgodovini Interparlamentarne unije. Že po številu zastopanih držav, bilo jih je 62, je beograjska konferenca postavila rekord.

Toda svojevrsten rekord je dosegla beograjska konferenca tudi v pomembnih sklepih in nenehno dobrem vzdušju vzajemnega razumevanja, ki je vladalo na njej. V Beogradu je bila, kot je znano, že pred leti zgodovinska konferenca nebloksovskih dežel. Zdaj je konferenca Interparlamentarne unije potrdila, da je prav Jugoslavija tista dežela, ki je najbolj primerna za to, da se v njej srečujejo zastopniki raznih narodov in prepričanj z namenom sporazumevanja. Dejstvo, da so bili nedavno podpisani sporazumi med velikimi silami o delni prepovedi atomskih poizkusov, je dajalo sedanji beograjski konferenci Interparlamentarne unije zelo dobro vzdušje, v katerem so vsi izražali željo po še nadaljnji krepitvi miru in vzajemnega sodelovanja. Posebej vidna je bila strpnost, ki je vladala med ameriškimi in sovjetskimi delegati. Jugoslovanski delegati so s svojimi nastopi prispevali k nadaljnji blažitvi svetovne napetosti in hkrati k odkrivanju mnogih še nerešenih važnih vprašanj v svetu. Ob koncu so sprejeli v glavnem soglasno pomembne resolucije o utrjevanju miru in organizacije OZN, razoroževanju in brezatomskih conah, o odpravljanju gospodarskih in socialnih razlik v današnjem razvijajočem se svetu, o prepovedi rasne diskriminacije in o novem pravu za veselje, v katerem naj bi vladal mir in mednarodno sodelovanje.

Razumljivo je, da so na tej konferenci zastopniki nekdanjih kolonialnih narodov poudarjali željo po razvoju, po gospodarski pomoči, da so nastopali proti ostankom rasne diskriminacije, toda bilo je zelo razveseljivo, ker so tudi zastopniki nekdanjih metropolitanskih držav z vsem razumevanjem izražali iste želje. Belgijski in nizozemski govornik sta npr. s številkami utemeljevala potrebe po pomoči gospodarsko nerazvitim deželam. In med mnogimi govorniki, ki so

Brat predsednika ZDA senator Edvard Kennedy, ki se je kot član udeležil konference Interparlamentarne unije ob srečanju s predsednikom Titom in njegovo soprogo

se odločno zavzemali proti rasni diskriminaciji, je bil tudi mlajši brat predsednika Kennedyja, senator Edward Kennedy.

Niso brez razloga vsi delegati iz tujih dežel poudarjali dobro organizacijo Jugoslovancev in njihovo že tradicionalno gostoljubnost, zaradi katere je bivanje v Beogradu ostalo vsem v najlepšem spominu. »Če smo se sestali tudi pri kozarcu dobrega vina in se pogovarjali o svojih drobnih vsakdanjih stvarih, če smo gledali vaše krasne narodne pleske in poslušali vaše pesmi, smo se tudi laže med seboj razumeli,« je omenila sivolasa poslanka iz Danske. Na prijateljskem skupnem izletu v Novi Sad, kjer so delegate na petrovaradinski trdnjavi nadvse gostoljubno sprejeli in kjer so se pomešali mednje domači študentje in študentke, oblečeni v narodne noše, se je razvilo še posebej sproščeno prijateljsko razpoloženje. Belci in črnici, Azijci, Afrikanci, Američani in Evropejci, vsi so bili drug ob drugem dobro razpoloženi: srbsko kolo so plesali zraven divjega twista, umirjeni dunajski valček je sledil mehiškimi popevkami.

Seveda so se na tej konferenci sestali poslanci iz raznovrstnih parlamentov, katerih sistemi in prakse niso enaki. Ameriški in nekateri drugi zahodni delegati so v začetku celo nekoliko podvomili o parlamentih, v katerih ni klasičnih opozicijskih strank, vendar so mnogi delegati, npr. norveški in nekateri afriški, ugotavljali, da so pogoji v raznih deželah različni, zaradi česar so različni tudi parlamentarni sistemi. In med mnogimi, ki so se ob koncu zahvaljevali jugoslovanskim domačinom, poudarjajoč svoje lepe vtise iz dežele, je bila tudi voditeljica ameriške delegacije gospa Katherine St. George, ki je dejala: »Najgloblji vtis je naredilo name spoznanje, da so ljudje v Jugoslaviji srečni — a kaj je lahko vladam in parlamentom večje zadoščenje, kot to?«

Vsi so tudi ugotovili, da je Jugoslavija pokazala toliko večjo žrtev, ker je to dobro in bogato pripravljeno mednarodno konferenco, ki bo koristila mednarodnemu sodelovanju in miru, pripravila v istem času, ko je morala celiti rane minule tragedije v Skopju. Zato pa so tudi delegati vseh narodnosti z izrazi sočutja in solidarne pomoči govorili o tej težki potresni nesreči. Ko se je vrnila iz makedonskega glavnega mesta njihova parlamentarna delegacija in je ugotovila, da so posledice še hujše, kot so pričakovali, so pozvali vse svoje parlamente in mednarodne ustanove, da podprejo obnovo nesrečnega mesta. Tako je ta mednarodna politična konferenca odkrila tudi široko človečansko srce, ki mora biti vse bolj tudi vodilo mednarodnim odnosom, ako želimo, da bo človeštvo zaživelo v vzajemnem sožitju in trajnem miru.

Ob prihodu v Čile so našega predsednika in njegovo soprogo prisrčno pozdravili tudi jugoslovanski izseljenci v narodnih nošah. Jovanka Broz so učenke šole »Republika Jugoslavija« izročile cvetja

(Tanjug-AP)

Generalna skupščina soglasno sprejela resolucijo o pomoči za obnovo Skopja

Na svojem 18. zasedanju je Generalna skupščina OZN dne 14. oktobra soglasno sprejela resolucijo o pomoči za obnovo Skopja. V dnevni razpravi so sodelovali predstavniki Avstrije, Bolgarije, Japonske, ZAR, ZSSR, Britanije, Etiopije, Izraela, Turčije, Francije, ZDA, Švedske, Italije, Čila, Libanona, Indije, Liberije, Bolivije, Romunije, Nigerije, Cipra in Salvadorja. Resolucija, ki jo je podpisalo 56 držav z vseh področij sveta in vseh političnih smeri, izraža globoko obžalovanje ob tej hudi nesreči, ki je prizadela Jugoslavijo, ter poudarja energične in takojšnje ukrepe jugoslovanske vlade za čimhitrejšo pomoč žrtvam potresa in normalizacijo življenja v mestu. Resolucija poudarja mednarodno akcijo in dosedanje pomoč razrušenemu mestu, ki je postalo dejanski simbol prijateljstva in bratstva med narodi. V svojem glavnem delu pa resolucija zahteva, naj generalni sekretar ter šefi vseh specializiranih agencij in ustanov OZN, ko bodo odločali o dodeljevanju pomoči iz njihovih skladov, upoštevajo dolgoročne potrebe jugoslovanske vlade za obnovo Skopja.

Dvajset let — to je zgodovina rasti ene generacije. To je dolg niz velikih in majhnih dogodkov, ki so stkali našo sedanost. Zalistajmo v našo zgodovino in se ozrimo nazaj — za dvajset let.

September 1943. Kapitulacija Italije in datum množične vstaje primorskega ljudstva. Po zidovih preprostih kamnitih primorskih hišic, sivih in preprianih od burje so zaživel napisi: Smrt fašizmu — svobodo narodu! Tukaj je Jugoslavija! Mi smo Titovi — Tito je naš! Žene, matere, dekleta in starci so jih pisali, pa možje in fantje, ki so se vračali iz razpuščenih italijanskih bataljonov. Osvobodilno gibanje je kakor vihar zajelo Primorsko. Fantje in dekleta, stari in mladi, so vstopali v partizanske vrste. Vsi so vedeli le eno: fašizmu se je treba upreti, ga zdrobiti, saj bi njegova zmaga pomenila smrt za primorske

Proglas Izvršnega odbora Osvobodilne fronte, ki je bil izdan 12. septembra 1943, ko je OF prevzela oblast na osvobojenem ozemlju na Dolenjskem in Notranjskem

Slovenci!

Vso oblast na osvobojenem slovenskem ozemlju sta prevzeli Osvobodilna fronta slovenskega naroda in Narodno osvobodilna vojska Slovenije kot sestavni del Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije

Slovenci in Slovenke!

V teh odločilnih trenutkih, ko se bliža popolna osvoboditev in združitev slovenskega naroda, ste dolžni narodu svoj veliki patriotizem in posvetiti vse svoje sile narodni osvobodilni borbi

Izgodovine vsa slovenska Narodno osvobodilna vojska in Osvobodilna fronta, lažji in tako bo zmagala največji uspeh slovenski in jugoslovanski osvobodilni borbi

Vas prikaže, ki se le pred nami, moramo prebiti v nedeljemo osvobodeno domovino in v celoti osvoboditi in združiti Slovenijo v svobodni in demokratični Jugoslaviji

Živela Narodno osvobodilna vojska Jugoslavije!

Živel vrhovni komandant in voditelj južnoslovenskih narodov, tovariš Tito!

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

Na področju 12. septembra 1943

Za izvršni odbor Osvobodilne fronte slovenskega naroda:

Prodavatelj:
Josip Vidmar Lj.

Štampa:
Beris Klenč & C.

Pred dvajsetimi leti

Dva meseca po zgodovinskem Kočevskem zboru, se je 29. novembra 1943, 142 delegatov iz vse Jugoslavije zbralo v Jajcu v Bosni na II. zasedanju Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije. Na tem zasedanju so bili zgrajeni temelji nove Jugoslavije. Trden kamen v teh temeljih pa so bili tudi sklepi I. zbora odposlancev slovenskega ljudstva v Kočevju. Rodila se je nova Jugoslavija — katere 20. obletnico praznujejo naši ljudje letos doma in po svetu z brezštevilnimi priručnimi slavi. — Na sliki: delegati na II. zasedanju AVNOJ v Jajcu. V prvi vrsti sedita maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito in predsednik Izvršnega odbora Osvobodilne fronte Josip Vidmar

Slovence. Čeprav je vojna potem še dolgo trajala, so naši ljudje na Primorskem v tistih zgodovinskih septembrskih dneh pred dvajsetimi leti odločili svojo zmago.

Na Vogrskem, primorski vasi, ki je bila pred dvajsetimi leti jedro upora, je bilo letos 22. septembra veliko spominsko slavlje. Na velikem zborovanju so se zbrali nekdanji borci, aktivisti, voditelji upora, med temi organizator goriške fronte dr. Aleš Bebler in komandant Martin Greif-Rudi. Prišla je tudi delegacija Združenja italijanskih partizanov, ki je na tej proslavi zaključila svoj dvanajstdnevni obisk po Jugoslaviji. Srečanje med nekdanjimi slovenskimi in italijanskimi borci za svobodo je bilo toplo, pri srčno.

Prostrani griči v okolici Vogrskega so bili ta dan prizorišče napetih zanimivih borb na tretjem tradicionalnem pohodu »Po poteh goriške fronte«. Prireditve se je udeležilo nad tisoč športnikov,

članov telesnovzgojnih organizacij, delovnih kolektivov Zveze borcev in drugih. Segle so misli nazaj — za dvajset let. Mladi tekmovalci, ki so hiteli po zgodovinskih poteh, so mislili na borce, katerih klen korak je stopal tod, od premnogih so bili vmes očetje pa matere, in premnogih ni več. Mislili so na borce, katerim ni bil noben napor prehud, nobena žrtev pretežka v borbi za skupno največjo stvar — za svobodo.

Oktober 1943.

»Narod si bo pisal sodbo sam!« je zapisal Ivan Cankar v svojih »Hlapcih«. Pod tem geslom, ki je najbolj zgoščen izraz tega, kar smo hoteli, se je v prvih dneh oktobra 1943 začel v Kočevju zbor odposlancev slovenskega naroda. Tisti trije oktobrski dnevi v Kočevju leta 1943 so postali mejnik v naši zgodovini, temelj naše svobodne, demokratične bodočnosti.

Saj smo dolga stoletja čakali in hrepeneli, da bi lahko spregovorili svobodno, da bi lahko sami odločili o svoji usodi. Uspelo nam je prav takrat, ko je sovražnik že menil, da nas je dokončno prisilil na kolena.

Bil je naš prvi resnično svobodni zbor, na katerem se je zbralo 572 odposlancev iz vseh krajev Slovenije. Prišli so od tam, kjer so še pokale partizanske puške in iz krajev osvobojenega ozemlja, kjer je že pognala korenine ljudska oblast. Bili so delavci in kmetje, rudarji, pa učitelji, pesniki, zdravniki, študentje in drugi — iz

S slavlja na Vogrskem. Govori organizator goriške fronte dr. Aleš Bebler, na levi skupina bivših italijanskih partizanov

vseh plasti in vsakršne starosti. Za mnogimi so bile dolge, naporne poti — kilometri in kilometri prašnih cest z nešteti zasedami, skritih gozdnih poti in gorskih steza, pa široke globoke reke, ki jih je bilo treba prebresti. V tisočeri podobah so prinesli s seboj svojo trpinčeno deželo, vsa njihova srca, vse misli so bile zvrhane njenega trpljenja, ko so se zbrali tam v dvorani, ki je imela na čelu preroški napis »Narod si bo pisal sodbo sam!«

»Vam nihče ne more odvzeti mandata, da predstavljate slovenski narod,« je rekel takrat prvi podpredsednik Izvršnega odbora Osvobodilne fronte Slovenije Edvard Kardelj, »izšli ste iz borbe, ste organ narodnoosvobodilne borbe. Prav zaradi tega ne more biti danes bolj demokratičnega organa ljudske oblasti od tega zbora. Ljudska oblast, ki rase iz sedanje borbe, ni vsiljena od zgoraj. Zrasla je iz ljudstva samega, ustvaril jo je slovenski narod v svoji najtežji, najbolj junaški borbi in zato najbolj ustreza volji in težnjam našega ljudstva.«

Dvajset minulih let je resničnost teh besed polno potrdilo.

Letos ob dvajsetletnici prvega svobodno izbranega slovenskega parlamenta, je Kočevje, ki danes živi v polnem utripu sedanjega časa, spet doživelo svoj veliki dan. Desettisoči so se zbrali na velikem množičnem zborovanju, ki je bilo ena glavnih prireditev na proslavah tega zgodovinskega dogodka. Na častnem mestu ob mogočem spomeniku padlim, ki stoji sredi trga, so se zbrali nekdanji odposlanci. Žal, ne vsi. Sto devetnajst jih je padlo ali umrlo. Namesto njih pa je prihitel mladi rod, ki se je rodil in živi v svobodnih dneh. Spomin nanje se je pretočil v srca mladih, ki v šolah, tovarnah in delavnicah žive in delajo za jutrišnji dan.

Zborovanje je bilo prav v času, ko je predsednik Jugoslavije tovariš Tito na svojem potovanju po deželah Latinske Amerike doživel triumfalen sprejem od mehiškega ljudstva. Tja v daljino Mehiko so mu zborovalci iz Kočevja poslali pozdravno brzojavko, v kateri pravijo med drugim:

»Dragi tovariš Tito! V rojstnem kraju prvega slovenskega parlamenta si v duhu z nami tudi Ti, veliki borec za svobodo zaslužjenih narodov, za lepši svet in za mir. Čeprav si daleč na velikem potovanju miru, si obenem navzoč na tem množičnem zborovanju, kjer praznujemo 20-letnico prelomnega zgodovinskega dogodka, v katerem je vtkano tudi Tvoje ime.

Z razdalje dvajsetih let se nam zde odločitve zbora odposlancev slovenskega naroda še veličastnejše. Nanje gledamo skozi dve desetletji boja za lepše in boljše, ki nas je nagradil s silnim napredkom, vrednim žrtv in naporov. Pred dvaj-

*Dobrníč pri Trebnjem, kjer je
pred 20 leti zasedal prvi kongres
Antifašistične ženske zveze*

setimi leti smo prisegli na boj proti okupatorju in domačim izdajalcem, danes se trudimo, da bi našo državo čimprej uvrstili med razvite industrijske dežele. Med bojem smo z globoko ljubeznijo in neomajnim zaupanjem izgovarjali Tvoje ime, ki nam je pomenilo simbol svobode in pravičnejše človeške družbe. Danes si za nas in za milijone ljudi po vsem svetu tudi zgled borca za mir, ki edini lahko izpolni upe človeštva v srečnejšo prihodnost...«

Še dveh pomembnih dvajsetletnic smo se spominjali letos v oktobru: nekaj dni po Kočevskem zboru, 10. oktobra 1943, je bil v Kočevski Reki prvi kongres Zveze mladine Slovenije. Na kongresu so se zbrali zastopniki skoraj vseh organi-

zacij Zveze slovenske mladine. Vas je bila za mlade zborovalce praznično okrašena. Vse je bilo pripravljeno — dvorana, prehrana in prenočišča. Za varnost pa so poskrbeli domači pionirji, ki so okrog vasi postavili straže.

V dnevih 17. in 18. oktobra pa je v Dobrníču pri Trebnjem zasedal prvi kongres protifašistične ženske zveze. Največ delegatk na kongresu je prišlo z Dolenjskega, iz Notranjske in Bele krajine, nekaj pa jih je prišlo tudi iz Ljubljane, kjer je bil prehod že bolj otežkočen, in od drugod. Zborovalke so razpravljale o sklepih, ki jih je sprejel zbor odposlancev v Kočevju, zlasti o sklepu, ki je bil takrat najvažnejši: Boriti se je treba do konca in streti fašizem.

DRAGO KRALJ

Obisk v novem Kočevju

Nikoli še nismo rekli, da je Kočevje novo, toda zdaj je ta beseda — novo — povsem na mestu. Res je tako. Zgodovina in razvoj nista bila temu mestu nikoli preveč naklonjena. Nemški priseljenci, ki so jih gospodje ortenburški tu naselili v XIV. stoletju, se nikoli niso tod prav posebno dobro počutili. Čeprav sredi gozdov in odmaknjeni od sveta, so vendarle bili prepogosti cilj turških napadov, prepogosto žrtev požarov in kuge, ki je tod morila bolj kakor kjerkoli drugje na Slovenskem. Od vseh slovenskih mest se je Kočevje razvijalo in raslo najbolj počasi, nekako neubrano in krčevito.

Tudi nov čas, leta pred zadnjo vojno, niso prinesla Kočevju velikega razcveta. Ko pa se je začela vojna, se je mesto kmalu znašlo sredi pravega bojnega meteža. Nemški priseljenci so leta 1941 odšli v kraje, ki jih je zasedla Nemčija. Kočevje pa je ostalo kar prazno in opustelo. V gozdovih okrog mesta so se zbirali partizani in ko je leta 1943 Italija razpadla, so partizani Kočevje in večji del Dolenjske tudi osvobodili. Takrat, niti ne mesec dni po kapitulaciji Italije, pa je bilo Kočevje prizorišče pomembnega dogodka: tam se je sestala prva slovenska ljudska skupščina: zbor odposlancev slovenskega naroda.

Novi dom telesne kulture, ki je bil letos dograjen v Kočevju

Morda nobeno slovensko mesto ni bilo med vojno tako razdejano, kakor ravno Kočevje. V letu 1944 so se v mestu bili hudi boji med Nemci in partizani. V pouličnih spopadih, ko je šel boj za vsako hišo, je bilo mesto skoraj povsem uničeno. Še posebej pa je utrpel veliko škodo kočevski grad, ki je stal sredi mesta. Danes ga ni več, kar je ostalo ruševin, so jih odstranili in na tistem mestu uredili lep park in v njem postavili spomenik.

Medtem ko so ruševine kar naglo zginile z obličja drugih slovenskih mest, pa so v Kočevju ostale še razmeroma dolgo. Precej let po vojni je Kočevje ostalo nekako ob strani in si je le počasi celilo rane, ki mu jih je prizadejala vojna. To je bilo seveda tudi razumljivo. Preden so se ljudje naselili v mestu, ki je bilo razdejano in pusto, je minilo nekaj časa. Ljudje pa so prihajali in odhajali in preden so obstali tisti, ki so mesto zares vzljubili, je tudi minilo nekaj let. Mesto pa lahko grade in skrbje zanj le tisti, ki ga zares ljubijo, ki ga imajo za svoje! Ti časi so sedaj minili; popotnik, ki je bil v Kočevju pred petimi leti, se danes lahko samo čudi...

Lepo urejene in tlakovane so glavne ulice, povsod so nasadi in parki. Toliko novih hiš, da so se stare kar porazgubile med njimi. Ob Rinži, tej najbolj romantični reki v Sloveniji — kakor trdijo Kočevjarji — pa so nasproti cerkve zrasli trije sedemnadstropni nebotičniki, ki so ponos vsega mesta. Danes ima Kočevje tudi lep hotel, pravkar so zgradili telovadni dom in pošto poslopje. Imajo tudi novo železniško postajo, graditi pa so pričeli tudi zdravstveni dom. Samo v letošnjem letu so zgradili okrog 200 stanovanj. To pa je za mesto, ki ima s svojo bližnjo okolico vred komaj 6000 prebivalcev, kar lepa številka.

Tudi kočevska industrija je precej napredovala in gozd ni več edini vir dohodka in bogastva. Iz kočevskega premogovnika, ki je bil eden najbolj zaostalih in najslabše opremljenih v Sloveniji, so pred dobrim letom odstranili poslednjega konja, ki je pod zemljo vozil premog. Ves rudnik so modernizirali. Imajo tekstilno tovarno, eno od obeh, ki so obstajale že pred

vojno. Imajo tudi dve kovinski podjetji, ki izdelujeta kovinsko galanterijo, prikolice za tovornjake in betonarne. Zelo aktivni sta tudi podjetji »Zidar«, ki je znano po vsej Dolenjski, in pa avtoprevozniško podjetje, katerega tovornjaki prevažajo blago po vseh jugoslovanskih cestah in še daleč v tujino, predvsem v Italijo. Najpomembnejše industrijsko podjetje poleg lesnega pa je kemična tovarna, ki je prav zdaj dobila ime MELAMIN, po proizvodu, ki ga izdeluje. Ta tovarna je najmlajša, saj pravzaprav še ni pričela z redno proizvodnjo. Najpomembnejši njen proizvod so melapan-plošče, ki jih danes rabimo povsod pri opremljanju stanovanj. Te plošče so zelo kakovostne, ker je tovarna moderna.

Ob koncu pa še beseda o kočevski delavski univerzi, ki ima veliko dela. Ta ustanova skrbi predvsem za šolanje odraslih, ki nimajo zadostne izobrazbe. Organizirali so mnoge večerne šole, tako osnovno, gimnazijo, srednjo tehnično, srednjo ekonomsko in srednjo tekstilno šolo. To leto pa je začela v Kočevju delovati tudi višja agronomska šola. Podružnica take šole iz Maribora bo v Kočevju vzgajala strokovnjake za kmetijstvo, ki se v okolici mesta zelo pospešeno razvija.

In še cesta! Po dolgih letih in sedem let potem, ko je stekla kočevska železnica, je to mesto ob Rinži dobilo tudi moderno asfaltirano cesto. Te ceste niso naredili tako, da bi le asfaltirali staro cestišče, temveč so od Škofljice, to se pravi od avtomobilske ceste Ljubljana—Zagreb potegnili skoraj ravno črto mimo Turjaka, Velikih Lašč in Ribnice do Kočevja. V načrtu pa imajo tudi podaljšati to cesto preko Kolpe do Delnic, kjer že teče mimo nova avtomobilska cesta iz Zagreba na Reko. Tako bo Slovenija dobila novo dobro cestno zvezo z morjem, ki bo prav primerna za izletnike tudi iz drugih delov Evrope, ki potujejo na Jadran. Tako Kočevje ne bo več zakoten kraj sredi gozdov, temveč bo postalo mesto ob veliki cesti k morju.

Dom kočevskih rudarjev je prav prijetno družabno zbirališče

BURJA je kdaj pa kdaj butnila v dimnik s tako silo, da se je njen piš dotaknil ognja na ognjišču in rahlo razpihnil pepel.

Kraj ognja je dremala mačka, vsa oprhnjena s pepelom.

Katarina je sedela na pručki in mešala polento v bakrenem kotliču, ki je visel na sajasti verigi. Čez pleča je bila ogrnjena s starim pledom z dolgimi resicami. Njen izmučeni obraz je bil temno rjav, kakor izrezan iz stare hrastovine, in razoran s širokimi gubami.

Živela je sama. Mož ji je umrl za posledicami prve svetovne vojne; najstarejšega sina so Italijani odvedli v Abesinijo in je tam padel; drugi sin je padel nekje v Grčiji; tretji v Rusiji; najmlajši pa je bil nekje pri partizanih.

Od časa do časa je s suhimi borovimi češarki podnetila sveža borova polena, ki so sigala in se dimila. Vonj po smoli se je mešal z vonjem po polenti iz koruznega zdroba.

Ko jo je skuhalo, jo je izsula na lesen pladenj. Prav tedaj je vstopilo pet borcev, partizanska patrulja.

»Mati Katarina, dober večer vam želimo,« je rekel Ljubo.

»O, fantje!« je vzkliknila prijetno presenečena.

»Ja, kaj pa vas nosi okrog v takem mrazu?«

»Vojaki smo, pa moramo tja, kamor treba,« je rekel Ljubo in si z robcem obrisal rdeče podplute, od burje opihane oči.

»Saj, saj,« je razumevajoče rekla Katarina. »No, le posedite malo in se ogrejte! Sedi, Ljubo, Franci, Vido — dajte, posedite, fantje, saj ste sami stari znanci!«

Razposedli so se okrog mize, ki je stala blizu ognjišča. Njihove nosnice je napolnil vonj po dobri polenti in njihovi pogledi so bili uprti v polento, ki je ležala na pladnju in se kadila.

Vido je prenesel pogled na Katarino in vprašal:

»Kako pa drugače, mati Katarina?«

»Težko je zame in za vas, fantje moji zlati. Težke čase preživljamo, o, težke, težke! Vi po svoje, jaz pa po svoje. O, kaj vse sem že pred tem doživela, fantje moji! Če bi vam povedala vse, kar sem že prestala — pa bi rekli: Saj ni mogoče, da bi človek toliko prenesel!«

»Da, človek veliko prenese,« je rekel Riko.

»O, veliko, veliko! Če pomislim samo na to, da so mi vojne pobrale moža in tri sinove — že to je veliko.« Z rogljem naglavne rute, ki ji je zlezla na tilnik, si je otrla solzo.

Nastal je mučen molk. Bilo je slišati le rjove-nje burje in prasketanje polen.

»Boste polente, fantje?« je slednjič vprašala Katarina. »Zabelim vam jo s slanino pa jo boste pojedli.«

»Ne, hvala, ne bomo jedli, saj še sami nimate,« je rekel Silvo.

»Pač, boste jedli,« je rekla z glasom, ki mu ni bilo mogoče ugovarjati. »Tako vam jo pripravim, takoj.«

Zgodba o polenti

ALOJZ RAVBAR

Fantje, ki so že tri dni slabo jedli, se niso več upirali njenemu hotenju, da jim postreže.

Čez nekaj časa je postavila na mizo skledo polente, posute z ocvirki.

»Zdaj pa le po njej, fantje. Morda prav zdajle tudi moj sin sedi za tujo mizo in večerja. No, le vzemite, le jejte!«

Izlekli so žlice in se lotili polente.

Katarina je spet zlezla na ognjišče in jih gledala, ko so lačno segali po polenti. Ko so jo pospravili, je Ljubo vtaknil svojo žlico v žep in dejal:

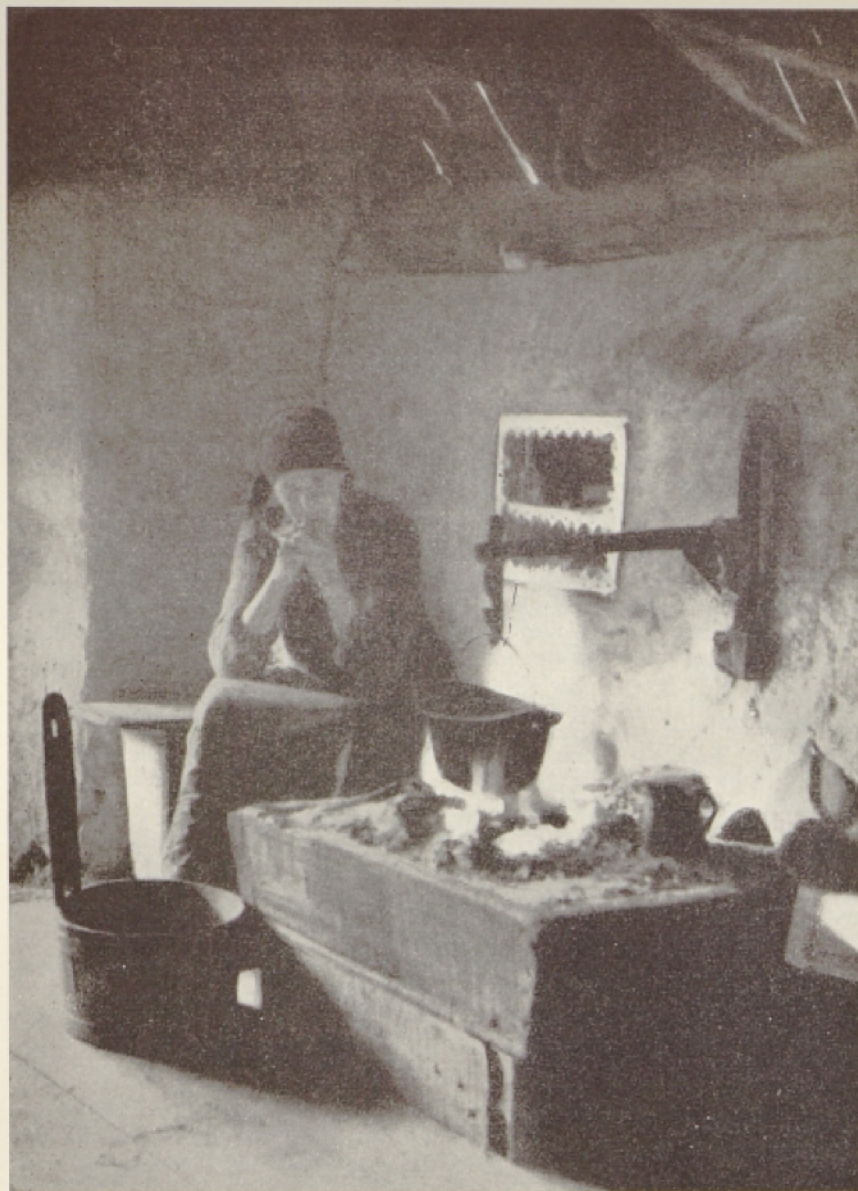
»Tako imenitne polente že dolgo nisem jedel, mati Katarina. Ste sami pridelali tako dobro koruzo?«

Ni odgovorila. Vzdihnila je in se zamislila.

Ne, to ni bila polenta iz njene koruze. Tisto nekaj koruze, ki jo je bila pridelala, so ji pokradli Nemci in Mongoli za svoje konje, ko so bili ondan tukaj. Prav tiste dni jo je nameravala peljati v mlin, da bi imela zdroba za polento, ki jo je večkrat skuhalo zase in za svoje fante, kakor je pravila partizanom. Le-ti so se čestokrat ustavili v njeni hiši, ki je stala na samem, na koncu vasi. Vprašali so jo, kaj je v vasi novega ali kaj drugega in nadaljevali svojo pot. Ona pa je vsakega vprašala, ali je lačen. In če je bil, mu je postregla s tem ali onim, najpogosteje pa s polento in mlekom. Dokler je imela zdrob, je skoraj vsak dan skuhalo polento; ko pa ji ga je zmanjkalo in so ji tisti vrage odnesli koruzo, je sklenila, da pojde tudi ona v Furlanijo, kamor so mnoge Kraševke v tistih hudih časih hodile kupovat živež, ki ga je na Krasu primanjkovalo.

Prejšnje jutro se je torej napotila proti Furlaniji. Hodila je ves dan in prenočila v neki furlanski vasi. Davi je pri nekem kmetu kupila dvajset kilogramov koruznega zdroba in se s polnim nahrbtnikom odpravila proti najbližji železniški postaji. Tam je sedla na vlak in se odpeljala proti Trzinu.

Med vožnjo so od nekd priletela zavezniška letala in začela bombardirati progo pred vlakom ter mitraljirati vlak, ker se je v zadnjih vagonih

Sama ob starem ognjišču

(Foto: Ante Kornič)

vozilo kakih tristo Nemcev. Vlak se je ustavil. V tem je med potniki nastal nepopisen preplah. Krogletalskih mitraljezov so z lahkoto prebijale strehe vagonov in med potniki je bilo več mrtvih, še več pa ranjenih.

Ena izmed krogel je šinila skozi Katarinin nahrbtnik, ki je bil na prtljažni polici in nato zadela v glavo furlansko kmetico, ki je sedela Katarini nasproti. Mrtva ženska je omahnila h Katarininim nogam. Katarina je vsa iz sebe pograbila nahrbtnik in se pomešala med potnike, ki so rinili proti izhodu, da bi se kamorkoli že skrili pred krogami. Nekateri so sredi neznankega vika in krika poskakali skozi okna in se

zatekli pod vagone v upanju, da bodo ondi varnejši pred krogami.

Katarina se je končno prerinila iz vagona in se stisnila podenj.

Cez čas so se letala oddaljila in ljudje so se nekoliko pomirili. V tem so sprevodniki sporočili, da vlak ne more dalje, dokler ne popravijo razrušene proge. Tedaj se je Katarina odločila, da pojde dalje peš. Ko si je hotela oprtati nahrbtnik, je opazila, da se ji je že precej zdroba izsulo skozi luknjo na dnu nahrbtnika, ki jo je naredila krogla. Odprtino je zadržila s končkom motvoza, si zadela nahrbtnik na rame in krenila proti Krasu.

Nekje je naletela na nemško patroljo. Nemci so jo s pomočjo nekega kmeta, ki je za silo lomil nemščino, spraševali, kaj in kako je z njo. Ko jim je dopovedala, da je prišla kupit moko za svoje lačne otroke, ji niso verjeli, marveč so še dalje hoteli izsiliti iz nje priznanje, da nese zdrob partizanom. Končno pa so jo le pustili dalje.

Uro kasneje je od daleč ugledala drugo patroljo. To so bili republikanski fašisti, tako imenovani masovci. Misleč, da je niso opazili, je nagloma osuknila in zavila v drugo smer. Toda fašisti so jo opazili in jo začeli pozivati, naj se ustavi. Ker pa je hitela dalje, so pričeli streljati za njo. Tedaj je vsa preplašena obstala in čakala, da so pritekli k nji. Začeli so jo spraševati to in ono, hoteli so vedeti, zakaj se jim je hotela izogniti. Rekla je, da je slabovidna pa je mislila, da so italijanski partizani in se jim je hotela ogniti, da ji ne bi zaplenili zdroba. Toda niso ji verjeli, in so jo odpeljali v vas, kjer je bila postojanka. Tu so jo pahnili v neko sobo. Za pisalno mizo je sedel poveljnik posadke. Na steni za njim je visela Mussolinijeva slika, pod njo pa je bilo napisano latinsko geslo: MEMENTO AUDERE SEMPRE. (Pomni: tvegaj vedno!) Začetnice teh besed so tvorile naziv vojaške formacije, ki jo je osnoval Mussolini po septembrski kapitulaciji.

»No, kaj je s to žensko?« je vprašal oficir, ko si je ogledal Katarino.

Fašist, ki jo je privedel, je povedal kako in kaj.

»Kako je torej s tem zdrobom? Ga nesete partizanom ali ne?«

»Nesem ga svoji lačni družini,« je trdila Katarina.

Oficir je še nekaj časa tiščal vanjo, da bi rekla, da je zdrob namenjen partizanom, naposled pa jo je izpustil.

Trudna in lačna s copatami na nogah, se je vlekla čez Kras. Čez čas je začutila, da je nahrbtnik postal tako lahek, da ga komaj še čuti. Snela ga je in si ga ogledala. Tedaj je uzrla drobno luknjico, skozi katero ji je uhajal zdrob. To luknjico je naredila ena izmed krogel, ki so jih izstrelili fašisti. Predrla je nahrbtnik, ne da bi to opazila Katarina, in skozi luknjico se je po malem izsulo toliko zdroba, da ga je zdaj ostalo le še za dobro polento. Razočarana je Katarina zamašila luknjico in nadaljevala pot.

Domov se je vrnila v mraku. Hudo izdelana od dolge poti je zakurila in pristavila kotlič, da si skuha polente. Ko je sipala zdrob v kotlič, je v njem našla tisto fašistično kroglo.

»Mati Katarina,« se je spet oglasil Ljubo, »vprašal sem vas, ali ste sami pridelali tako dobro koruzo?«

»Ne, to ni moj pridelek, a vas naj to ne moti, fantje moji zlati,« je odvrnila Katarina s pogledom, uprtim v svinčenko, ki je ležala kraj ognja.

EDVARD KOCBEK

Visoka noč

Bos kakor nekoč
stopam iz domače hiše
na podstenje sredi noči,
ko je mesečina že poševna,
in pridržujem dih.
Vse je kakor nekoč,
nočni prostor valuje
v brezbrežnem trajanju
in varni čas šumi
od sanjskega plivanja.
Prebujen sem za skrijnost
in igrio kakor mesečnik.
In že sem na starodavnem morju
in v hipu sem pred stenami
kakor zvesti krmar na krovu ladje
in ne morem več z nje.
In že potujem z njo
in razkoračen z obema rokama
obračam milo krmilo,
kakor ga zasučem,
tako me uboga.
Ko se vzdigne sapa
iz snujočega sadovnjaka,
zaokrenem na levo
in rožmarinov grm se zamaje,
in ko zašumi pod hribom,
kjer zadeva noč ob strmi gozd,
obrnem na desno,
da bi prerezal valove,
in ko visoki oreh nad hišo
nenadoma uplahne kakor jadro
in se ladja za hip pogrezne v plimo
in se scela strese,
zaškripljejo stene
in skozi okence zaslišim vzdih
starega kapitana,
spečega očeta.

Delavci iz Kemične tovarne v Mostah v Ljubljani vpišujejo posojilo za obnovo Skopja

Ameriški izseljenec-povratnik je vplačal 15 milijonov ljudskega posojila za Skopje

Ljudsko posojilo za obnovo Skopja, ki je bilo razpisano v Jugoslaviji, je štiri dni pred zaključnim rokom — 11. oktobra — ne le doseglo, temveč za nad milijardo preseglo določeno vsoto. Vpisanih je bilo za nad 31 milijard dinarjev.

Med posamezniki so se pri podpisu posojila nekateri res častno odrezali. Med temi tudi naši izseljenci-povratniki, ki doma preživljajo večer svojega življenja. Naj vam tukaj omenimo le dva izmed njih. Jože Sušteršič, ki je bil 35 let rudar v Sudburyju v Kanadi in se je pred dvema letoma vrnil v svoj rojstni kraj Hruševac pri Straži, je takoj v prvih dneh podpisal sto tisočakov posojila za obnovo Skopja. »S posojilom bodo gradili hiše. Kadar se gradi kaj novega, je treba pomagati. Toliko bolj pa še v tem primeru, ko so tisoči ostali brez strehe,« je dejal, ko je s krepko roko podpisal posojilo.

Prav vse posameznike pa je po višini posojila daleč prekosil 72-letni upokojenec — ameriški povratnik Florijan Lotar iz vasi Svibovec pri Varaždinskih Toplicah.

Florijan Lotar je prišel v Narodno banko v Varaždinu in dejal, da bo vpisal vse svoje prihranke — 15 milijonov — kot posojilo za obnovo Skopja. Lotar je 44 let trdo delal v Ameriki v San Pedru kot pristaniški delavec. V domovino se je vrnil leta 1956. V banki je povedal, da ga

je katastrofa Skopja globoko prizadela in zato je sklenil, da vpiše kot posojilo vse svoje prihranke in s tem pomaga s svojim denarjem, ki ga je težko in trdo prislužil, pri gradnji novih domov za nesrečne Skopjance.

Do zaključka roka, to je do 15. oktobra, je skupna vsota vpisanega posojila po podatkih, ki pa zdaj, ko to pišemo še niso dokončni, dosegla nad 40 milijard dinarjev, kar je izraz globoke zavesti in solidarnosti državljanov. Posojilo je vpisalo blizu 4.350.000 državljanov. V Sloveniji je bilo vpisanih 6 milijard 202 milijona in 896 tisoč dinarjev, v Bosni in Hercegovini nad 4,6 milijarde, v Črni gori nad 789 milijonov, na Hrvaškem nad 9,4 milijarde, v Makedoniji nad 5,2 milijarde in v Srbiji nad 13,3 milijarde dinarjev ljudskega posojila.

Jugoslovansko-kanadski gospodarski razgovori so bili v septembru v Beogradu. Izraženo je bilo obojestransko zanimanje za povečanje blagovne izmenjave. Kanada se zanima za proizvode lesne, tekstilne in usnjarške industrije, nekaterih nekovin itd. Jugoslavija pa za nekatere stroje in drugo industrijsko opremo

S posebnim letalom je septembra pripotovala v Jugoslavijo skupina 130 jugoslovanskih izseljencev iz Kanade in ZDA, ki so se 21. septembra udeležili posvetitve nove pravoslavne cerkve v Glini. Staro cerkev v Glini so med vojno porušili ustaši, nova cerkev pa je bila zgrajena s prispevki naših rojakov iz Kanade in ZDA.

po domači deželi

Septembra so v Dobropolju dobili novo moderno železniško postajo. Stavba je veljala okrog 45 milijonov dinarjev, zgradilo pa jo je dolensko gradbeno podjetje iz Grosupljega. V Dobropolju so po osvoboditvi dobili mnogo novega, le na železniško postajo so morali kar dolgo čakati. Poleg stare apneniške peči je zrastle nova, zrasel je nov obrat tovarne Iskra. Stolarna, ki je edino lesno podjetje v dobropoljski dolini, pa iz leta v leto povečuje svoj obrat. Tudi potniški promet je narasel. Vsak dan se vozi na delo v Ljubljano in drugam okrog 400 domačinov. Veliko mladine pa se vozi v šole.

Vinograde znamenite Gadove peči, kjer je rojstni kraj najboljšega cvička v Sloveniji, nameravajo obnoviti. Strokovnjaki so namreč ugotovili, da so kljub skrbni negi trsi že precej izčrpani in odmirajo. Kmetijska zadruga v Kostanjevici ima že izdelane načrte za obnovo 82 ha vinogradov v Gadovi peči in drugih predelih tega območja. Z obnovitvenimi deli so že začeli.

Obnovljeno cesto čez Gorjance, ki veže Metliko z Novim mestom, asfaltirajo. Računajo, da bodo do 1. novembra cesto asfaltirali do gostilne Zajc na novomeški strani. Tako bodo v dobrih treh mesecih asfaltirali še 9 km.

Producent turističnih filmov Leslie E. Eby iz ZDA, ki je bival poleti na Reki in v Opatiji, je tam posnel več kadrov za svoj novi film, ki ima naslov »Pridite v Jugoslavijo«. Gospod Eby snema pri nas na lastne stroške.

V Belih vodah nad Travnikom blizu Loškega potoka so poleti začeli graditi turistični dom. Računajo, da bodo do zime zgradili temelje in klet, ker turistično društvo v Loškem potoku še nima dovolj sredstev za dograditev doma. Zato bo društvo še naprej zbiralalo denarna sredstva, obljubljena pa mu je tudi pomoč. Iz doma, ki bo stal na nadmorski višini 950 m, se odpira krasen razgled na Snežnik, na Male in Velike Bele stene, pa še na Karavanke in Julijske Alpe. Okolica, kjer je že gorska flora, nudi obilo možnosti za razvoj zimskega turizma in lova.

V Lipnici blizu Kroke pod mogočno Jelovico so lansko leto dobili veliko naročilo za tujino. Tovarna »Iskra«, ki izdeluje številčnike za električne števec, je te dni izpolnila naročilo in dobavila indijski tovarni v Jajpuru 100.000 številčnikov za električne števec. Nedavno je tovarna v Lipnici dobila novo naročilo od iste indijske tovarne za novih 100.000 številčnikov.

V sedmih minutah bodo predelali cel kamion grozdja! Ta uspeh bodo kmalu dosegli v Vipavi,

kjer že nekaj časa gradijo veliko vinsko predelovalno klet z najsodobnejšimi kletarskimi napravami, kot so hidravlične stiskalnice, mlini in druge priprave. V kleti bodo lahko uskladiščili kakih 450 vagonov vina, zlasti pa bodo tu hitro predelovali grozdje. Prej so morali vsako jesen kmetje in drugi vinogradniki dolge ure čakati, da so prišli v vinski kleti na vrsto. Moderne naprave pa bodo »pospravile« zvrhan kamion grozdja v sedmih minutah in ga predelale v pristno vinsko kapljico.

Sempeter pri Gorici bo kmalu dobil sodobno urejen rastlinjak na površini 12.000 kvadratnih metrov. Za gradnjo in opremo rastlinjaka so porabili 150 milijonov dinarjev. Že letos decembra bo iz tega rastlinjaka prišla prva zimska zelenjava, predvsem razne vrste solate, ohrovt, cvetača in druga povrtnina.

Zagreb je dobil novo tovarno za proizvodnjo gramofonskih plošč. V Dubravi, predmestju Zagreba, so septembra odprli novo tovarno, ki bo lahko po najmodernejših tehnoloških postopkih izdelala letno približno 10 milijonov gramofonskih plošč.

Od 7. do 22. septembra je bil v Zagrebu 65. mednarodni velesejem, ki je ena največjih sejemske prireditve na svetu. Letos so na tem ogromnem sejmu, ki zavzema 165.000 kvadratnih metrov razstavnega prostora in ima 33 velikih sejmskih paviljonov, razstavljala podjetja iz 43 držav. Na sejmu je bilo zbranih 6126 razstavljalcev.

Na zagrebškem velesejmu je bila razstavljena tudi tale montažna hiša, izdelek mariborske tovarne »Marles«. Ima tri sobe in vse pritikline, velja pa okrog 4 milijone dinarjev

IVAN CANKAR

Aleš iz Razora

(Odlomek)

Vrhnika, prečuden kraj! V mehkem domotožju mi zakoprni srce ob misli náte. Kdo te je videl z bedecimi očmi, kdo te je spoznal? Šli so mimo, videli so bele ceste, bele hiše, in šli so dalje. Jaz pa sem ti pogledal v obraz kakor ljubljenemu dekleu in zdaj je moje srce bolno po tebi...

Kraj ravní pod gózdom, pod ténim, mogóčnim Ráskovcem sedí játa golóbov; béle perúti se leskéčejo v sóncu. Tam je Vrhnik, zibel mója, máti in mladost. Čez bôre, čez hóje, od tíhega Krása, od mórja šumí búrja, pláne v raván, postáne, vztrepéče, osúpla in tolážena ob tóliki lepóti. Béla kakor nevésta se svéti na hólmu svéta Trojica, razgledúje se po sónni ravní, po tíhem sanjajóčem močvírju, do Zálostne góre in do Kríma. Zamólkla pésem, kakor vzdíh iz globóke zémle, od visókega nebá, pretrése jasno tíšino; na Zálostni góri je zapél velíki zvón, ki kraljúje od Kríma do Ljubljánskega vrhá. Pod pésmijo nad ravníno trepetajóče se lesketájo vasí, ugášajo in se užigajo v čísti lepóti: bleščí se jim pod mládim sóncem; kakor ob prostránem jézeru ležé, béle, tíhe; a iz jézera, v tíšini sanjajóčega, se dvigajo samótni otóki, nížke, s slámo kríte kolíbe, grúče bréz in vrb in visókih jágnedi.

Ónkraj cesárske ceste spí Močilnik v globóki kotánji, v véčni senci. Kdó izmed vás, ki je videl Močilnik, ne sánja o njem vsáko nóč? Izpod skále šumí čfna vóda; zašumí in takój utíhne, pogrézne se v globóko strúgo, skríje se pod vrbe in molčí vsá ténna.

Kdáj bo že drdrál mój vóz po široki cesárski césti, kdáj bo že zavíl pod Lógom, da te zagládajo moje koprnéče oči...

IVAN CANKAR **Aleš from Razor**

(A fragment)

Vrhnika, you wonderful place! At the thought of you my heart yearns with tender nostalgia. Who has seen you with wakeful eyes, who has recognized you? You have passed by, seen the white roads, the white houses, and gone on. Yet I have looked at your face as if I looked at my beloved girl, and now my heart is sick for you...

A flight of pigeons sits along the plain under the forest at the foot of the dark, imposing Raskovec; their white wings glitter in the sun. There is Vrhnika, the cradle of mine, my mother and my youth. Over pines, over firs, from the silent Karst, from the sea, the north wind rustles, rushes into the plain, stops, quivers, amazed and soothed because of such great beauty. White as a bride glistens Sv. Trojica (Holy Trinity) on the hill, views the sunny plain, the silent dreamy marsh, all the way to Zalostna gora (Sad Mountain) and Krim. A dull song, like a sigh from the depth of the earth, from the height of the sky, stirs up the clear silence; the big church-bell, which reigns from Krim to Ljubljanski vrh (Ljubljana Peak), has started to toll on Sad Mountain. Villages, quivering in the song, shimmer above the plain, waver in darkness and light until they kindle up in pure beauty: they are dazzled in the young sun; they are lying white and silent as though they were at the side of a vast lake; and rising from the lake, dreaming in silence, are lonely islands, low, thatched huts, clusters of birches, willow-trees, and high black poplars.

Močilnik sleeps across the imperial road in a deep gorge in eternal shade. Is there anybody among you who has seen Močilnik and doesn't dream of it every night? Black water murmurs below the rock; its murmur rushes up and abates immediately, it immerses in the deep stream, hides under willows, calms down in its darkness.

When, Oh when, will my car clatter along the imperial road, when will it take the turning under Log, when will my yearning eyes perceive you...

Translated by N. Vitorović

IVAN CANKAR **Aleš de Razor**

(Fragmento)

¡Vrhnika, lugar divino! Se llena de suave nostalgia mi corazón al pensar en ti. ¿Quién te ha visto con los ojos despiertos y quién te conoció? Pasaron por tu lado, vieron las calles blancas, blancas casas y siguieron su camino. Yo, sin embargo, te miré a la cara como a la mujer amada y se enfermó mi corazón por ti...

Bajo el oscuro y poderoso Raskovec, al final de la llanura junto a la selva se posó una bandada de blancas palomas. Sus alas brillan al sol.

Allí está Vrhnika — mi cuna, mi madre y mi juventud. — Desde el mar, pasando el silencioso Carso, metiéndose por los pinares y abetales llega el viento del poniente, se lanza a la llanura, se detiene tem-

bloroso, todo maravillado y consolado con tanta belleza.

Blanca, como la novia, brilla la Santa Trinidad en la colina, mirando a su alrededor la llanura bañada de sol, el pantano silencioso y somnoliento que llega hasta el Monte Triste y hasta Krim. Una voz sorda, como un suspiro desde lo más hondo de la tierra hasta lo alto del firmamento conmueve este claro silencio; en el Monte Triste resuena la campana grande y su canción se extiende desde Krim hasta las Colinas de Ljubljana. Bajo el son que vibra sobre la llanura centellean las aldeas, apagándose y encendiéndose en su diáfana belleza: les ciega el sol primavera; blancas y silenciosas parecen recostadas junto a un vasto lago; y de él, que sueña en silencio, se yerguen islas solitarias, cabañas cubiertas de paja, grupos de abedules, y sauces, y altos álamos temblones.

En la otra parte de la carretera principal duerme Močilnik en una profunda hondonada, en la sombra eterna. ¿Quién de los que han visto a Močilnik no sueña con él por la noches? Debajo en la roca susurra el agua negra, susurra un sólo instante y enmudece hundiéndose en el cauce profundo, escondiéndose bajo los sauces, muda en su oscuridad. —

¡Cuándo correrá mi coche por la carretera ancha del Emperador, cuándo doblará la curva bajo el Log, para que te vean mis ojos sedientos...!

Traducción: Yolanda Kvas

IVAN CANKAR *Aleš de Razor*

(Fragment)

Vrhnika, lieu admirable! Dans une douce nostalgie, mon coeur tressaille en pensant à toi. Qui t'a vu de ses yeux vigilants, qui t'a reconnu? Ils ont passé devant, ils ont vu les routes blanches, les maisons blanches, et ils ont poursuivi leur chemin. Mais moi, je t'ai regardé à la face comme on regarde la jeune fille aimée et maintenant mon coeur est malade de toi...

Au bout de la plaine sous la forêt, sous le sombre et imposant Raskovec est assise une volée de pigeons; leurs blanches ailes scintillent au soleil. Là-bas est Vrhnika, mon berceau, ma mère et ma jeunesse. A travers les pins, les sapins, du Karst silencieux, de la mer bruit le bora, il s'élance dans la plaine, s'arrête un instant, frémit, stupéfié et consolé devant une telle beauté. Blanche comme une mariée, Sveta Trojica (Sainte Trinité) brille sur la colline, jetant ses regards sur la plaine ensoleillée, sur le silencieux marais rêveur, jusqu'à la Zalostna gora (Mont triste) et jusqu'au Krim. Un chant étouffé, comme un soupir venu de la terre profonde, du ciel élevé, ébranle le clair silence; sur la Zalostna gora s'est mis à chanter le bourdon, qui règne du Krim au Ljubljanski vrh (Sommet de Ljubljana). Sous ce chant, frémissant au-dessus de la plaine, les villages scintillent, s'éteignent et s'allument dans la pure beauté: ils sont éblouis sous le jeune soleil; comme auprès d'un vaste lac ils gisent, blancs, silencieux; et du lac, rêvant dans le silence, s'élèvent des îlots solitaires, des chaumières basses, couvertes de chau-

me, des groupes de bouleaux et de saules et de hauts peupliers.

De l'autre côté de la route impériale, le Močilnik dort dans une profonde cavité, dans une ombre perpétuelle. Qui d'entre vous, qui a vu le Močilnik, n'en rêve chaque nuit? De dessous le rocher bruit l'eau noire; elle commence à bruir et aussitôt se tait, elle s'enfonce dans le lit profond, se cache sous les saules et se tait toute sombre.

Quand donc ma voiture roulera-t-elle à grand bruit sur la large route impériale, quand donc tournera-t-elle au pied du Log, pour que mes yeux ardents t'aperçoivent...

Traduit par V. Jesenik

IVAN CANKAR *Aleš iz Razora*

(Ein Bruchstück)

Vrhnika, ein wundersamer Ort. Deiner gedenkend, lechzt mein Herz in weicher Sehnsucht nach dir. Wer sah dich mit wachenden Augen, wer war es, der dich erkannte? Sie schritten vorüber, sahen weiße Straßen, weiße Häuser und sie schritten weiter. Ich blickte aber in dein Antlitz wie in ein vielgeliebtes Mädchen und nun verschmachtet mein Herz nach dir.

Dort am Rande der Ebene unterhalb des Waldes, des finstern, mächtigen Raskovec, sitzt ein Taubenschwarm; die weißen Flügel schimmern im Sonnenlicht. Dort ist Vrhnika, die Wiege mein, die Mutter und die Jugend mein. Über die Föhren und Tannen hinweg rauscht die Bora vom stillen Karst, vom Meer herüber, stürmt in die Ebene hinab, hält an, erbebt, erstaunt und beschwichtigt durch so viel Schönheit. Weiß wie eine Braut leuchtet auf dem Hügel Sveta Trojica (die heilige Dreifaltigkeit) und hält Umschau über der sonnigen Ebene, über dem leise träumenden Moor, bis hinüber zur Zalostna gora (Trauriger Berg) und zum Krim. Ein dumpfes Lied, gleich einem Seufzer aus den Tiefen der Erde und von den Höhen des Himmels, läßt die klare Stille erbeben; auf der Zalostna gora erklang die große Glocke, vom Krim bis zum Ljubljanski vrh (Laibacher Gipfel) wie ein König herrschend. Unter den über der Ebene zitternden Klängen glitzern die Dörfer, erlöschen wieder, um sich an der reinen Schönheit aufs neue zu entzünden: unterhalb der jungen Sonne wird es ihnen wohl blenden; sie liegen wie an einem ausgedehnten See, weiß und still; aus dem in der Stille träumenden See aber tauchen einsame Inseln auf, dann niedrige, mit Stroh gedeckte Hütten und Gruppen von Birken und Weiden und hohen Pappeln.

In einer tiefen Mulde jenseits der kaiserlichen Straße schläft der dunkle Močilnik, ewig im Schatten. Wer von euch, der Močilnik gesehen hat, träumt nicht jede Nacht von ihm? Unterhalb des Felsen quillt rauschend schwarzes Wasser hervor, tosend bricht es aus, um sofort wieder zu verstummen, versinkt in sein tiefes Wasserbett, verbirgt sich unter den Weiden, gehüllt in sein finsternes Schweigen.

Wann wird endlich mein Wagen über die breite kaiserliche Straße rasseln, unterhalb Log einbiegen, auf daß meine sehnsüchtigen Augen dich erblicken...

Übersetzt von Dora Vodnik

IVAN CANKAR

(1876, Vrhnika — 1918, Ljubljana) is the greatest Slovenian writer. He included in his works all the national and social aspects of our people. He is a master of psychological sketch and story, of representing social life of humble people, of children, students, workers, dressmakers, artists, teachers, vicars, etc. The tenderest pages in his works are dedicated to his mother. His main works are: *Erotica* (poems), stories *On the Slope*, *Martin Kačur*, sketches *My Life*, *Images from Dreams*, the social story *Bailiff Jernej* and *His Right*, plays *For the Nation's Welfare*, *King on Betajnova*, *Scandal in St. Florian Valley*, *Sycophants*, and *Beautiful Vida*.

EXPLANATION OF THE TEXT

prečuden, prelep, prevelik, premajhen: The prefix pre- can either emphasize an adjective (very wonderful, very beautiful) or express excess (too big, too small)

oko (eye), očesa, očesu, oko, pri očesu, z očesom
oči, oči, očem, oči, pri očeh, z očmi
uho (ear), ušesa, ušesu, uho, pri ušesu, z ušesom
ušesa, ušes, ušesom, pri ušesih, z ušesi
srce je bolno po tebi (phrase) — my heart is sick for you (longing for)

kraj ravni, ob ravni — beside, by, at, along
konec ravni — konec (the end) sometimes used as preposition: at the end of; konec vasi, konec leta
burja — a cold wind from the north
cesarska cesta: the main road Vienna-Ljubljana-Trieste; main communication roads in Austria were usually called »imperial roads«

IVAN CANKAR

(1876, Vrhnika — 1918, Ljubljana) es el más destacado escritor esloveno. En sus obras abarcó todos los temas de la vida nacional y social de su pueblo. Cankar fué un verdadero Maestro en cuentos y novelas cortas psicológicas, en la descripción de la vida social de la gente modesta: niños, estudiantes, obreros, modistas, artistas, maestros, curas párrocos, etc. Sus mejores páginas las dedicó a su Madre. Sus principales obras son: versos »*Erotica*«; novelas »*Na Klancu*« (En la cuesta), »*Martin Kačur*«; cuentos »*Moje žioljenje*« (Mi vida), »*Podobe iz sanj*« (Visiones de ensueño); novela social »*Hlapec Jernej in njegova pravica*« (El criado Bartolomé y su derecho); dramas »*Za narodov blagor*« (Por el bien del pueblo), »*Kralj na Betajnovi*« (El Rey de Betajnova), »*Pohujšanje v dolini Sentflorjanski*« (Perversión en el valle de San Florian), »*Hlapci*« (Lacayos) y »*Lepa Vida*« (La bella Vida).

EXPLICACIONES DEL TEXTO

El prefijo pre- unido a los adjetivos significa siempre demasía: prevelik, premajhen, prevroč, etc. (demasiado grande, pequeño, caliente, etc.)

La primer acepción de čuden es: extraño, pero Cankar lo usa también en el sentido de bello, hermoso. Srce je bolno po tebi: frase poética que significa añoranza.

Burja: vendaval frío que se forma sobre el Mar Adriático y llega a Eslovenia (en invierno).

Cesarska cesta: antigua carretera principal.
Lesketati se: brillar, centellar, presente: se leskeče, se lesketa: las dos formas son equivalentes.
Se conjugan como pisati y delati.

IVAN CANKAR

(1876, Vrhnika — 1918, Ljubljana) est le plus grand écrivain slovène. Il a fait un tableau admirable de la vie nationale et sociale du peuple slovène. Cankar est maître dans le conte psychologique et la nouvelle, dans la représentation de la vie sociale des petites gens: des enfants, des étudiants, des ouvriers, des couturières, des artistes, des instituteurs, des curés, etc. Il a consacré ses plus belles pages à sa mère. Ses oeuvres principales sont: *Erotica* (poèmes), les récits *Na Klancu*, *Martin Kačur*, les contes *Ma vie*, *Images des rêves*, la nouvelle sociale *Le valet Barthélemy* et sa justice, les drames *Pour le bonheur du peuple*, *Le roi de Betajnova*, *Le scandale dans la vallée de Saint-Florian*, *Les valets* et *La belle Vida*.

EXPLICATION DU TEXTE

Le préfixe pre a deux sens en slovène: avec certains adjectifs comme prelep, prečuden, il exprime le superlatif absolu, alors que dans d'autres adjectifs comme prevelik, premajhen, il signifie trop (= preveč).

prelep = très beau, magnifique; prečuden = admirable, merveilleux.

prevelik = trop grand; premajhen = trop petit.
Srce je bolno po tebi = mon coeur est malade de toi (en mal de toi).

Le bora (en slov. burja) est un vent froid et violent qui souffle du nord-est sur l'Adriatique et le Littoral slovène.

IVAN CANKAR

(1876, Vrhnika — 1918, Ljubljana) ist der größte slowenische Schriftsteller. In seinen Werken umfaßt er alle Seiten des nationalen und sozialen Lebens des slowenischen Volkes. Cankar ist Meister der psychologischen Skizze und Novelle und in der Darstellung kleiner Menschen: der Kinder, Studenten, Arbeiter, Näherinnen, Künstler, Lehrer, Pfarrer u. a. Die schönsten Seiten seiner Werke sind jene, die er seiner Mutter gewidmet hat. Seine Hauptwerke sind: *Erotika* (Gedichte); die Erzählungen *Na Klancu* (Auf der Steige), *Martin Kačur*; die Skizzen *Moje žioljenje* (Mein Leben), *Podobe iz sanj* (Traumbilder); die soziale Novelle *Hlapec Jernej in njegova pravica* (Der Knecht Jernej und sein Recht); die Dramen *Za narodov blagor* (Für das Wohl des Volkes), *Kralj na Betajnovi* (Der König von Betajnova), *Pohujšanje v dolini Sentflorjanski* (Das Argernis im Sankt Florian Tal), *Hlapci* (Knechte) in *Lepa Vida* (Die schöne Vida).

SPRACHLICHE BEMERKUNGEN ZUM TEXT

prečuden kraj: ein höchst sonderbarer Ort
prelep: prelepa slika — ein herrliches Bild; to je prelepo zame — dies ist zu schön für mich

predrag: predraga sestra — liebste Schwester; čevlji so predragi — die Schuhe sind zu teuer

Das durch die Vorsilbe pre- gebildete Eigenschaftswort kann das Höchstmaß, aber auch das Übermaß einer Eigenschaft bezeichnen.

die Bora, ein kalter Nordostwind, der vom Adriatischen Meer über das Land weht

kraj: der Ort; kraj ceste — an der Straße; na kraju sveta — am Ende der Welt

kulturni zapiski

PREMIERA »SAMORASTNIKOV«

Z veliko nestrpnostjo smo dočakali slavnostno premiero novega slovenskega filma, nagrajenca na X. puljskem festivalu. In zadnje dni septembra smo ga lahko videli — to malce samosvojo filmsko priredbo čudovite povesti Prežihovega Voranca o brezupni ljubezni Hudabivške Mete do bogatega Karničnikovega Ožbeja ter o nju-nih petih otrokih — samorastnikih. Poročali smo že, da je dobila Majda Potokarjeva »Zlato areno« za svojo odlično igro, zdaj pa še dodajmo, da tudi drugi glavni igralci niso bili slabši. Gledališki igralci Rudi Kosmač, Sava Severjeva, Vladimir Skrbinšek, Lojze Rozman in drugi so skupaj z režiserjem Igorjem Pretnarjem, komponistom Bojanom Adamičem ter scenografom ing. Mirkom Lipužičem doprinesli k novemu uspehu slovenske kinematografije ter napravili film, ki je prav gotovo med najboljšimi, kar smo jih posneli v naši republiki.

JUGOSLOVANSKI KNJIZEVNIKI ZA PORUŠENO SKOPJE

Književniki širom po Jugoslaviji so sklenili, da bodo po svojih močeh pomagali književnikom Skopja ob veliki nesreči, ki jih je zadela. Sklenili so, da bodo postavili barako, v kateri naj bi začasno delovalo Združenje književnikov Makedonije in kjer bi imele svoj sedež redakcije kulturnih časopisov »Razgledi«, »Savremenost« in »Jehon«. Zadolžili so tudi republiška združenja književnikov, naj prirede literarne večere v korist makedonskih pisateljev. Pomagali bodo knjižnici, ki je bila tudi uničena med potresom. Pobrignili se bodo za makedonske književnike, ki so izgubili stanovanje ter jim tudi drugače pomagali.

JESENIČANI V ITALIJI

Ze lani je jeseniško amatersko gledališče »Tone Čufar« zastopalo jugoslovanski dramski amaterizem na drugem mednarodnem festivalu amaterskih gledališč v Monacu. Zaigrali so Držićevo komedijo »Tripče de Utoleč« ter dosegli tak uspeh, da so bili letos povabljeni v Italijo. Tam so v septembru sodelovali na festivalu v Pesari in dosegli prav tako prodoren uspeh kljub temu, da občinstvo našega jezika ni razumelo. Razumelo pa je izdelano igro jeseniških gledaliških ljubiteljev ter duhovitost, ki jo izžareva to znano Držićevo delo.

Stirideseto obletnico smrti slovenskega pisatelja Ivana Tavčarja so njegovi ožji rojaki Škofjeločani počastili s prvimi škofjeloškimi poletnimi prireditvami, ki so izredno lepo uspele. Zlasti veliko obiskovalcev so imele uprizoritve Visoške kronike in Cvetja v jeseni. Obe igri so igrali domači igralci, Škofjeločani in prebivalci okoliških vasi. Nad dvesto jih je nastopilo na dvorišču slikovitega škofjeloškega gradu. — Na sliki prizor iz Visoške kronike

Knjige Slovenske matice v letu 1963

FRANCE BERNIK

Slovenska matica, naša najstarejša založba znanstvene in leposlovne literature, je pripravila za letos precej obsežen in pester knjižni program. Ta razširjena založniška dejavnost in intenzivnejše društveno delo sta v zvezi s stoletnico, ki jo bo praznovala Matica v prihodnjem letu. Matica danes sicer ni več naša osrednja kulturna institucija, kar je bila vse dotlej, dokler na Slovenskem nismo imeli ne univerze ne akademije znanosti in umetnosti, vendar se je prav z izdajanjem širše zasnovanih, sintetičnih del v zadnjem času spet povzpela med najvidnejše slovenske kulturne ustanove in založbe. Poglejmo, katera dela bo založila oziroma je že izdala letos!

Naročniki redne zbirke bodo v začetku oktobra dobili za sorazmerno nizko ceno (4500 din) tri knjige, dve znanstveni in eno leposlovno: Dr. Antona Slodnjaka četrti del *Zgodovine slovenskega slostva*, v katerem obravnava avtor kratko naturalistično obdobje v naši literarni preteklosti in tiste realistične pesnike in pripovednike, ki so umetniško ustvarjali v tem intermezzu in v dobi moderne. Druga redna knjiga je bogato ilustrirana publikacija dr. Emilijana Cevca *Srednjeveška plastika na Slovenskem* (I. del), knjiga, ki prinaša nove izsledke, med katerimi bo zlasti zanimivo poglavje o kiparstvu na Ptujski gori. Tretja, leposlovna knjiga je roman Mire Miheličeve

s simboličnim naslovom *Otok in struga*. Kraj dogajanja je reka Krka z okolico Otočca, čas dogajanja pa sedanost, čeprav je pisateljica pritegnila v zgodbo tudi osebe, katerih usodo zasleduje še iz časov po prvi svetovni vojni.

V lani ustanovljeno zbirko *Razprave in eseji*, v kateri sta doslej izšli dve literarno zgodovinski deli (študija dr. Bernika Lirika Simona Jenka in razprava dr. Paternuja Estetske osnove Levstikove literarne kritike), je letos vključenih troje publikacij: Obsežnejša razprava Dušana Moravca *Vezi med slovensko in češko dramo*, v kateri pisec opisuje gledališke stike med nami in Čehi v preteklih več kot sto letih. Dr. Jože Pogačnik se v razpravi *Stritarjev literarni nazor* loteva enega temeljnih problemov naše literarne zgodovine in ga rešuje z modernih leposlovnih teoretičnih vidikov. Dr. Marijan Britovšek pa v bogato dokumentirani študiji z naslovom *Prehod iz fevdalnega na individualno kmetijstvo na Kranjskem* pojasnjuje nenavadno zanimivo obdobje v kmetijskem gospodarstvu XVIII. in XIX. stoletja. Prvi dve knjigi sta že izšli.

Že pred drugo svetovno vojno je Matica začela izdajati v zbirki *Vezana beseda* prevode najkvalitetnejših del iz svetovne književnosti v verzih. Največkrat je posegla po Shakespearu in tudi letos bo v okviru te serije knjig izšla ena njegovih najbolj znanih tragedij *Kralj Lear* v poslovenitvi Mateja Bora. Kot druga knjiga je v Vezano besedo uvrščena pesniška zbirka Edvarda Kocbeka z naslovom *Groza*, v kateri imajo znaten delež zlasti pesnikove partizanske izpovedi. Ta pesniška zbirka je že na knjižnem trgu.

Po osvoboditvi so ustanovili zbirko *Filozofska knjižnica* in v sklopu te serije knjig je Matica doslej poslala svojim bralcem pet pomembnih prevodov s področja starejše, predmarksistične filozofije. Letos je na vrsti delo, ki ga Slovenci že dolgo pogrešamo, Spinozova *Etika*.

Razen navedenih del bo Matica letos izdala še tri izredne publikacije; *Eseje, članke in zapiske* Frana Levca, prvega urednika Ljubljanskega zvo- na in dolgoletnega predsednika Slovenske matice, *Umetnost južnih Slovanov* izpod peresa dr. Voje- slava Moleta, našega rojaka in upokojenega profesorja umetnostne zgodovine na krakovski univerzi, ter geografsko študijo dr. Igorja Vrišerja *Rudarska mesta Zagorje, Trbovlje in Hrastnik*.

Če primerjamo letošnji knjižni program Slovenske matice z njeno založniško dejavnostjo v prejšnjih, zlasti prvih povojnih letih, lahko ugotovimo ne samo to, da se je izdajateljska aktivnost naše najstarejše založbe razširila in razrasla na skoraj vsa področja humanističnih ved in leposlovja, ampak opazamo v njem tudi več načrt- nosti, več sistematike. Slej ko prej pa si Matica prizadeva nuditi bralcem izvirna domača znan- stvena in leposlovna dela. V tej težnji se Sloven- ska matica čuti odgovorno do svoje pozitivne tra- dicije in do imena, ki ga nosi.

Božidar Jakac: »Autoportret v ko- fetu«. Risba z ogljem (nastala 3. jan. 1944 v Semiču). Za »ogledalo« je slu- žila kava v skodelici

Naši umetniki

Dva izmed mnogih

LUC MENASE

Prva ljubljanska umetnostna razstava po osvobo- diti je bila Razstava slovenskih umetnikov partizanov julija in avgusta 1945 v Jakopičevem paviljonu. Na njej so svoja grafična in risarska dela pokazali Ivan Čargo, Alenka Gerlovič-Globočnik, Vito Globočnik, Bo- židar Jakac, Lado Jordan, Dore Klemenčič, Tone Kralj, Janez Lajovec, Lojze Lavrič, France Mihelič, Nikolaž Pirnat, Ivan Seljak-Čopič, France Slana, Ive Subic, Janez Vidic, Drago Vidmar in Nande Vidmar. Po tej razstavi, ki jo je organiziral v partizanih nastali Slo- venski umetniški klub (ki je poleg likovnikov združeval tudi druge umetnike), smo se še istega leta na posebni prireditvi spomnili tudi za svobodo padlih umetnikov: Hinka Smrekarja, Franja Goloba, Lojzeta Šušmelja, Janeza Weiss-Belača in tik po osvoboditvi ponesre- čene Milene Dolganove. Toda seznam slovenskih likov-

nih umetnikov, ki so se aktivno udeležili narodno-osvobodilnega boja, je seveda mnogo obsežnejši. Med tistimi, ki so delali, trpeli in se bojevali za osvoboditev svojega ljudstva — v partizanih, ilegali in koncentracijskih taboriščih — so tudi Stojan Batič, Jakob Bazelj, Bogdan Borčič, Mire Cetin, Jože Ciuha, Ivan Čobal, Marjan De Reggi, Zoran Didek, Alenka Eržen-Suštaršič, France Godec, Boris Kalin, Marjan Keršič, Marija Keržič, Stane Keržič, Marija Koren, Slavko Kores, Mara Kralj, Slavko Krajnc, France Kunaver, Stane Kumar, Vladimir Lakovič, Vladimir Lamut, Vladimir Makuc, Rafael Nemec, Polde Oblak, Nikolaj Omresa, Dušan Petrič, Miha Pirnat, Roža Piščanec, Marjan Pogačnik, Jože Polajnk, Oton Polak, Čita Potokar, Miloš Požar, Milan Rijavec, Evgen Sajovic, Anton Sigulin, Viktor Snoj, Čoro Skodlar, Marko Suštaršič, France Uršič, Alojzij Zavolovšek, Zlatko Zei, Klavdij Zornik in Gabrijela Zugelj. Ne domišljamo si, da je naš spisek popoln, poleg tega pa je treba poudariti, da našteva samo slikarje, grafike in kiparje, ne pa tudi arhitektov.

Predlanskim dvajsetletnica ljudske revolucije, letos isto število let od Kočevskega zhora in Drugega zasedanja AVNOJ — ob vseh teh obletnicah še posebej razmišljamo in se spominjamo...

Resnični umetniki so vselej v zgodovini, ob vseh najtežjih preskušnjah, bili na strani zatiranih: predvsem s svojim umetniškim delom, a tudi kot drugače dejavni bojevniki za socialno in nacionalno svobodo, kot sinovi svojega ljudstva, kot hrabri državljani in tudi kot pravi revolucionarji. Toda v vsej dolgi preteklosti ne pomnimo, da bi kdaj tako pomembno — obenem množično in neposredno — sodelovali v samem zgodovinskem razvoju, kot se je to dogajalo v narodnoosvobodilnem boju jugoslovanskih narodov in med njimi posebej Slovencev. Tega se zavedamo tudi tedaj, ko govorimo o posameznikih, tistih, ki jih moramo zaradi čisto umetnostnega pomena njihovega dela obravnavati kot osebnosti in jih tedaj nekam po krivem vidimo izločene iz na videz brezimne množice.

Dva med našimi živimi sodobniki vsekakor zaslužita posebno pozornost tudi v tem okviru: Jakac in Mihelič.

Božidar Jakac je do danes nedvomno ustvaril najbolj obsežni umetniški opus, kar jih poznamo v umetnosti naših narodov. Šele prihodnji rodovi bodo mogli pravično oceniti njegovo izredno pričevalno vrednost. Kmalu bo pol stoletja, kar nam je prvič pokazal svoje delo in od takrat pa do danes ni miroval niti za hip. Nagrmadil si je nalog, na katere si drugi niti pomisliti ne bi upali, ustvaril pravo portretno galerijo svojih slovenskih, jugoslovanskih in drugih sodobnikov, kulturnih delavcev in nezancev, prepotoval in upodobil pol sveta, raz-

stavljaj po vsem svetu od Amerike do Kitajske, tako rekoč spotoma opravljal več poklicev in funkcij kot kateri koli drugi jugoslovanski umetnik, zraven pa ostal vsekdar enako priazen, hudomušen in zavzet človek, ki se nikdar ne prevzame in tudi nikdar ni prepričan, da je dovolj naredil. Zgodovina slovenskega in sploh jugoslovanskega partizanstva bi bila brez njegovega prispevka precej manj bogata: ohranil nam jo je v svojih risbah in grafikah, a tudi s fotografijami in filmi. Ta, ki je bil med nami pravi pionir na vseh teh področjih, je mladeniško neugnan pioniril tudi v našem najtežjem in najslavnejšem času.

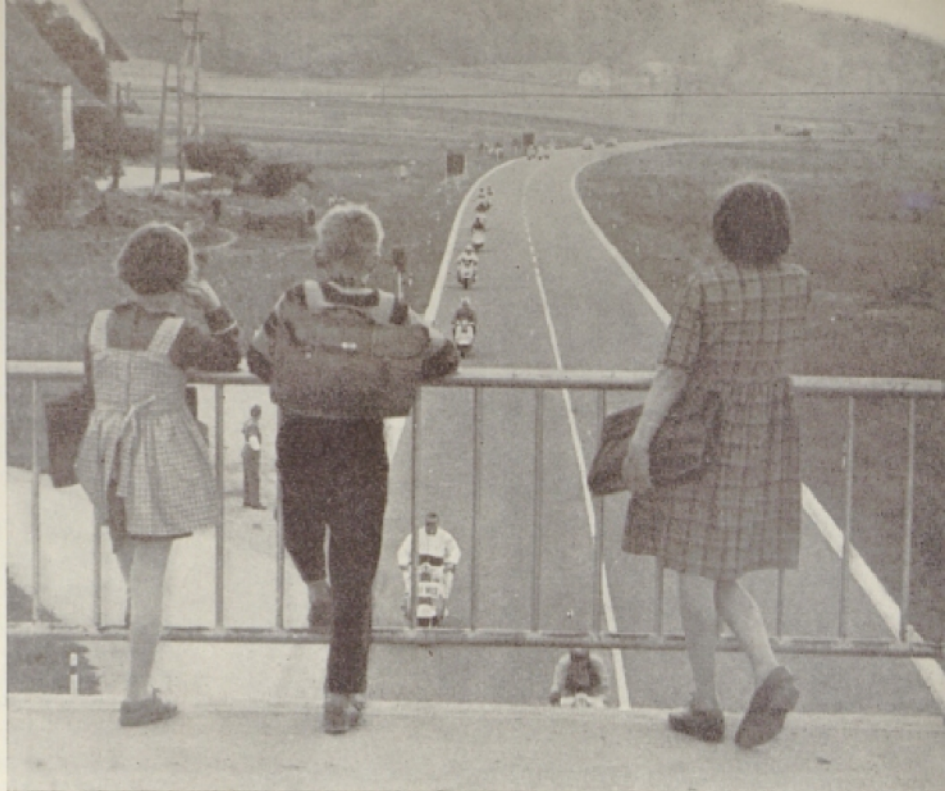
Po drugi strani France Mihelič, kot človek vsaj tako piker in dvomeč kot Jakac navdušen, kot umetnik hkrati vsaj toliko naturalističen in fantastičen kot oni romantičen in realističen, z razmeroma malo smisla za portret, pa toliko več za karikaturu. Tudi brez njega bi naše veliko obdobje bilo brez ene svojih najbolj dragocenih človeških sestavin. Tako pa se je v Miheličevem delu kar najbolj naravno nadaljevala naša predvojna umetnost, tista podoba naše stvarnosti, ki si jo je izoblikoval v stiku s hrvatsko »Zemljo« in jo po svoje obarval z bridko otožno domišljijo, ki jo je med vojno samo še izčistil in po osvoboditvi stopnjema dvigal do čedalje večje likovne tehtnosti.

Dva umetniška obraza izmed mnogih, Jakčev, obraz velikega vedrega pričevalca (svet je mikaven, tudi če ga gledaš od blizu), in Miheličev, obraz nezadovoljnega naturalističnega sanjača (življenje je trpko in nekoliko grozljivo, tudi če premišljaš o samem sebi), dve risbi in dva človeka, ki bi se kot posameznika, različna kot sta, bržkone težko ujela, a sta se s svojo udeležbo v velikem času vendar znašla v isti znameniti vrsti.

France Mihelič: »Obisk«, Perorisba, 1957 (okružena glava na mizi je slikarjev avtoportret)

Avtomobilska cesta
(Foto: Zlatko Deniša)

Vesel spomin na brigado

NEZA MAURER

Tovorni vlak je sopol mimo polj in vasi. Stala sem pri odslonjenih vratih in gledala ven. Tod sem se že dostikrat vozila, a danes je bila pokrajina zanimivejša. Morda zato, ker smo se vozili počasneje, ali pa zato, ker sem vedela, da bomo zavili od Zidanega mosta proti Zagrebu in nato dalje in dalje. Morda je bilo zaradi občutka daljave vse drugače.

V vagonu nas je bilo dobra polovica čete, okrog petnajst brigadirjev. Večina je klepetala in se smejala. Nikogar nisem poznala, ker so bili iz drugih šol. Sicer je pa na vlaku lepo biti sam. Vsak hip švigne mimo kaj zanimivega, ti pa gledaš in molčiš.

Vožnja se je vlekla in mladež je pogrnila odeje ter posedla. Povabili so tudi mene. Kdor se še ni vozil v tovornem vlaku, ne ve, kakšen užitek je to: lahko sediš, lahko sloniš, napol ležiš, skratka, si kot doma, mimo tebe pa potuje svet.

V Zagrebu se nam je pridružila še ena brigada. Udobnost se je nekoliko zmanjšala, kajti odslej je vsaka četa imela samo en vagon. Bili smo na tesnem. Pripekajoče sonce je ta občutek še povečalo. Veter ob vlaku ni mogel pregnati soparice. Edina uteha nam je bil ogromen lonec vode v kotu vagona. Toda zaradi sunkovite vožnje se je dragocena tekočina razlivala in bilo nam je hudo,

ko smo gledali lužo, ki se je večala in večala. Pot bo še dolga in žeja je huda stvar.

Eden izmed brigadirjev je zaskrbljeno nagrbnil čelo in dejal: »Treba bo pljuskanje vode uskladiti z gibanjem vlaka!«

Začeli smo tuhtati, kako. Vzmeti nimamo, jopic pa ne bomo dajali pod lonec, da nam jih zmoči.

»Privežimo lonec na strop, pa bo nihal po sunkih vlaka,« je dejal debelušen fant. Bili smo navdušeni. Hitro smo preiskali vse žepe in nahrbtnike in res našli dve močni vrvi. Pritrdili smo vsako na en ročaj in obesili lonec na kavelj sredi vagona. Voda se je zdaj enakomerno zibala nad nami, mi pa smo pod njo na odejah sede uživali razgled.

Vozili smo se skozi kraje, ki jih še nisem videla, zato sem se pomaknila k vhodu in obždela. Tudi drugi so mirovali. Zmagala sta nas vročina in enakomerno pozibavanje vlaka. Dremali smo z odprtimi očmi in kot v sanjah so potovala mimo nas slavonska naselja: neslišno, lahkotno, enakomerno. Tramtatam, tramtatam je vmes pel vlak lahkotno in enakomerno.

Nenadoma pa: Čof! Uššššššš!

In nato kriki: »Uuuuuu! Zdaj pa imamo! Čisto mokra sem! Odejo mi trgaš! Moj nahrbtnik! Pazi, čevlji so tu! Hahahahaha! Uiiii! Konec me bo! Lahko bi si mislili kaj takega! Čakaj, da si ožmem las! Tak dvigni že odejo, saj jo bodo uničili! Hahahaha, ta je pa lepa! Uiiii!«

Začudeno sem od vrat strmela v direndaj sredi vagona. Zakaj nenadoma ta vik in krik? Potem

Zelene luči od Ljubljane do Gevgelije

Pred petimi leti je predsednik republike povedal jugoslovanski mladini: »Zgradite avtomobilsko cesto od Ljubljane do Gevgelije.« Mladinci teh besed niso vzeli kot ukaz, temveč kot izkazano zaupanje. Le nekaj dni pozneje so se tisoči mladincev iz vseh republik prijavljali za prostovoljno delo na avtomobilski cesti, prijavilo se jih je celo več, kot je bilo potrebno. Tako so leto za letom rasli asfaltni kilometri čez Makedonijo, Srbijo, Bosno, Hrvatsko in Slovenijo — vse do 20. oktobra letos.

Zdaj hitijo kolone avtomobilov po asfaltnem traku od Ljubljane do makedonskega mesta Gevgelija, ki leži tik ob grški meji. Jugoslovanski sever in jug sta se zblížala s to cesto, prav tako pa se je zblížalo nad 250.000 brigadirjev iz vseh jugoslovanskih republik, ki so se spoznali ob delu, se učili, usposabljali za poklice in delali. Mladinci namreč niso prihajali v brigade le delat, temveč so se na tečajih tudi izobraževali.

pa sem pod sabo začutila mokroto in doumela. Usta so se mi kljub izgubi dragocene vode široko raztegnila. Kako tudi ne: kup mokrih ljudi se sredi mokrih odej, zavitkov in nahrbtnikov prevrta, vpije, smeje, suva — nad vso to glasno zmedo pa tiho in enakomerno niha lonec na eni vrvi.

Ugotovili smo, da se je druga strgala, ker je bila papirnata. Najhuje jo je skupil fant, ki je predlagal, naj obesimo lonec. Zdaj je stal kraj njega in s tožčim glasom ponavljal: »To je moja usoda. To je moja usoda. Pa je mama mislila, da bo v brigadi bolje! Doma sem vse polil od mleka do juhe. Tu se pa kar samo zliva name! Moja nesrečna usoda.« Med jadikovanjem se je slačil, kos za kosom, dokler ni ostal le v rdečih hlačkah, cepetal in tožil: »Kaj naj naredim? Tudi te so mokre.«

Pa je našel rešitev. Pripel je velika krilna vrata, se z rokami prijel na vsaki strani, se uprl z nogami v tla in zadnji del telesa pomolil ven. Drugi smo sušili kruh in prepečenec, odeje in obleke, kakor smo vedeli in znali. Na žejo pa ni nihče več mislil, kajti v vagonu je postalo sveže.

Nenadoma je vlak zavrl. Ustrašila sem se za fanta v rdečih hlačkah in ga zaprosila: »Čuj, ne visi tako. Lahko ti roka zdrsné, pa padeš ven.«

V hipu je bil pred menoj, globoko se je priklonil in rekel: »Hvala za skrb. Ime mi je Pacek. Na znanje dajem, da sem vedno samo polit, nikoli pa ne pobit. A če se bojiš zame, bom stal sredi vagona.«

Zardela sem, drugi pa so se smejali.

20. oktobra so končali zadnja dela in brigadirji so se na okrašenih vozilih pripeljali v Beograd, po cesti, ki so jo sami zgradili. Avtomobilska cesta »Bratstva in enotnosti« se imenuje ta cesta. Poteka skoraj skozi vse republike, gradilo jo je pol milijona mladih rok iz vseh republik in zato je ponos vse jugoslovanske mladine. S svojim delom so podarili domovini svoje najlepše darilo, sami pa so se na avtomobilski cesti veliko naučili. Zgradili so nad tisoč kilometrov avtomobilske ceste in s tem prihranili več milijard, važnejše pa je to, da so delo opravili v zelo kratkem času.

Letos jih je oviral dež, nekaj brigad je pohitelo na pomoč razrušenemu Skopju, svojo obljubo pa so vendarle izpolnili, saj so ob napovedanem roku zagorele zelene luči na vsej cesti od Ljubljane do Gevgelije.

Avtomobilska cesta — to je izkaznica njihove mladosti.

TRAFFIC LIGHTS FROM LJUBLJANA TO GEVGELIJA

It was five years ago when our President told the Yugoslav youth to build the highway from Ljubljana to Gevgelija. Our young people got these words right, they knew they expressed trust in them rather than demand. Already a few days after, thousands of young people from all the republics reported themselves for voluntary work on the highway so that their number even exceeded the need. Since then kilometers on the asphalt road had been increasing across Slovenia, Croatia, Bosnia, Serbia, and Macedonia, until the set date October 20, 1963.

Now columns of motor vehicles are running along the asphalt road from Ljubljana to the Macedonian town of Gevgelija, lying close to the Greek frontier. Not only has the new road brought near the north and the south of the country, it has also drawn together more than 250.000 young people from all the Yugoslav republics who made friends there, learned, worked and qualified themselves for their future occupation. The youth did not come to work only, they also came to get educated in special courses organized for them.

The finishing touches to the work were done on October 20, when the young builders mounted decorated vehicles which took them to Belgrade along the road they themselves had built. The highway is called the Road of Brotherhood and

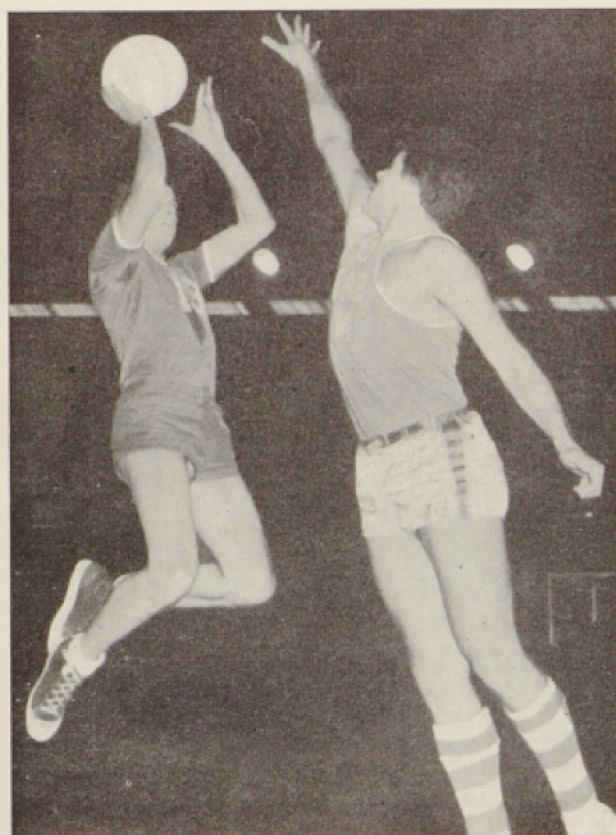
Unity. It runs through nearly all of the republics and has been built by half a million of young hands from all the republics. That's why it is pride of all the Yugoslav young people who have thus given their greatest present to their native country while they themselves learned a lot while working on it. They not only built more than a thousand kilometers of the road thus saving several milliard dinars, they also finished the task in a very short time.

Although rain has interfered with their work almost constantly this year, and in spite of the fact that several brigades left their work on the road when the ruined Skopje needed them, they nevertheless kept their promise so that traffic lights lit up all the way from Ljubljana to Gevgelija at the appointed term.

Bogata jesenska športna žetev

M. ZVOKELJ

Ivu Daneuu (levo), najboljšemu košarkarju Jugoslavije, branilci niso ovira pri doseganju košev

Roman Lešek je v skoku s palico najvišji na Balkanu

Jesenska sezona je tisti letni čas, ko prihajajo športniki v vseh panogah razen v zimskih športih v vrhunsko formo. Tako so v tem času na višku svojih zmožnosti atleti, plavalci in igralci številnih kolektivnih iger.

Državna prvenstva, balkanske igre in mediteranske igre so bila področja, kjer so merili svoje moči naši športniki. Z veseljem lahko ugotovimo, da so bili jugoslovanski tekmovalci povsod uspešni in da so v jugoslovanskih vrstah slovenski športniki dodali levji delež k temu, da bomo ostali vpisani v liste nosilcev medalj in zmag.

Bogato jesensko žetev je otvoril Andrej Boltežar iz Ljubljane z zmago na kolesarski dirki »Po Jugoslaviji«. Uspeh je še tem večji, če vemo, da je to ena največjih amaterskih kolesarskih dirk v Evropi in da se je moral na naših cestah boriti z odlično ekipo Nemške demokratične republike, ki je imela v svojih vrstah bivšega svetovnega prvaka Ecksteina, in enako dobrimi vrstami Italije, Bolgarije in Anglije. Za 1250 km dolgo progo je porabil nekaj več minut kot 30 ur. Najboljši tekmeč je za njim zaostal celih 5 minut.

Če o kakšni panogi v tej jeseni lahko govorimo samo v superlativih, je to naše plavanje. In prav tu so bili najuspešnejši slovenski ali boljše ljubljanski tekmovalci. Če bi na državnem prvenstvu rekorde pozdravljali z dviganjem slovenske zastave, potem bi jo morali v začetku septembra v Splitu, kjer je bilo državno prvenstvo, dvigniti na jarbol, kar 26-krat. Toda s tem lista uspehov še ni izčrpana. Najboljša slovenska plavalca Dani Vrhovšek in Zlata Trtnikova sta se še štirikrat vpisala kot državna rekorderja. Vrhovšek pa je s svojim rezultatom dosegel tudi peto mesto na evropski lestvici najboljših plavalcev hrbtnega sloga.

V svetovnem merilu najkvalitetnejši pa so bili uspehi naših košarkarjev in orodnega telovadca Mira Cerarja. Potem ko so košarkarji na svetovnem prvenstvu osvojili drugo mesto, so se sredi septembra podali v vroče Atene. Tam za njih ni bilo vroče zgolj zaradi podnebja, temveč tudi, ker so jih druge reprezentance na balkanskih igrah v košarki pričakovale dobro pripravljene, saj so si vse želele zmage nad vicešampionom sveta. Tega uspeha niso doživele, kajti jugoslovanski košarkarji so brez težav zasedli prvo mesto na balkanskih igrah. Gonilna sila te reprezentance je bil odlični Ivo Daneu iz Ljubljane, ki že nekaj let sodi med najboljše evropske igralce.

Miro Cerar, skromni športnik z največjim številom zlatih kolajn z evropskih in svetovnih prvenstev, tudi to jesen kljub neprestanim nastopom ni zatajil. Na mediteranskih igrah v Neaplju je spet zmagal v mnogoboju na vseh šestih orodjih. Mimo tega pa je še v najtežjih okoliščinah in bolan osvojil zlato kolajno na svojem najljubšem orodju, konju z ročaji.

MILLONARIA Y OTOÑAL COSECHA DEPORTIVA

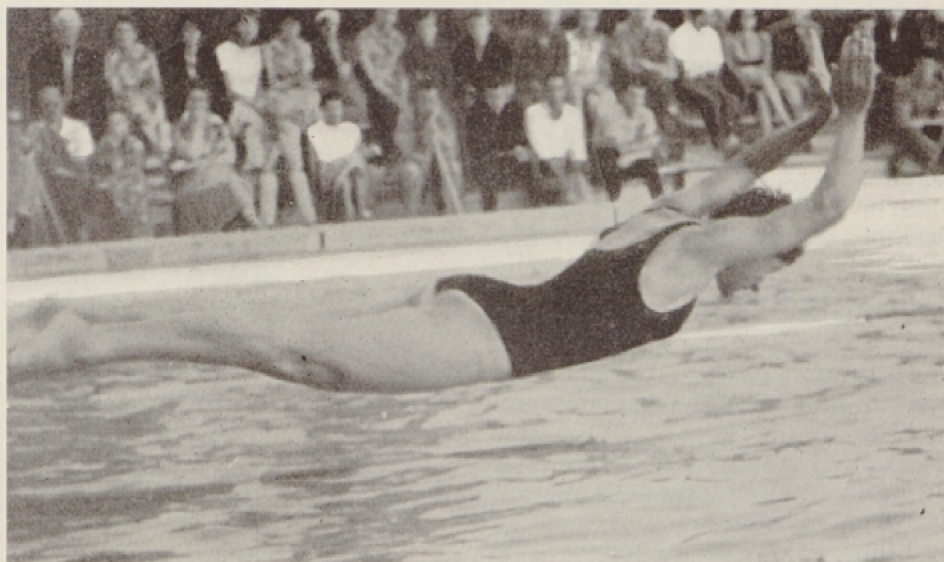
Los campeonatos nacionales, los juegos balcánicos y los juegos mediterráneos, donde midieron sus fuerzas nuestros deportistas, fueron satisfactorios. Con alegría podemos asegurar, que los deportistas yugoslavos tuvieron éxito en todas partes.

En la carrera de bicicletas por toda Yugoslavia, la victoria se la llevó Andrés BOLTEŽAR de Liubliana. El éxito es mayor al saber que es

ésta, una de las más grandes e interesantes carreras, ciclistas para amateres en Europa. En la misma, los corredores tuvieron que luchar en nuestros caminos por el primer puesto, con el excelente equipo de la República Democrática Alemana, quién tenía en sus filas al ex-campeón mundial EKSTEIN, y con los igualmente buenos equipos de Italia, Bulgaria e Inglaterra. Los 1.250 Km. de la larga ruta, los recorrió el liubliánense Andrés BOLTEŽAR en 30 horas y minutos. A principios de septiembre tuvo lugar en Split el campeonato nacional de natación. Los mejores nadadores eslovenos Danilo VRHOVŠEK y Zlata TRTNIK se clasificaron cuatro veces con records nacionales. VRHOVŠEK alcanzó el quinto puesto, en la escala europea, entre los mejores nadadores del estilo espalda. En el orden mundial, los de mejor calidad fueron los éxitos de nuestros basquetbolistas y del gimnasta en aparatos MIRO CERAR. En el campeonato mundial, nuestros basquetbolistas alcanzaron el segundo puesto. En septiembre, en los juegos mediterráneos, que tuvieron lugar en Atenas-Grecia, los basquetbolistas yugoslavos conquistaron el primer puesto. Ganador fue el excelente jugador IVO DANEU de Liubliana.

El gimnasta esloveno Miro CERAR, en los juegos mediterráneos en Nápoles-Italia, triunfó en los seis aparatos. Bajo las condiciones más adversas y además enfermo, a pesar de ésto, ganó la medalla de oro sobre su aparato más apreciado: caballo con argollas.

Entre los atletas que concurrieron a los juegos mediterráneos, fue Romano LESEK de Celie, el que tuvo mayor éxito. En el salto con garrocha mejoró su propio record nacional en Sofía-Bulgaria y después en Nápoles.

*Sestnajstletna državna
rekorderka v plavanju
Zlata Trtnik*

Moji prijatelji so vsi ljudje ...

»Ne vem, kaj vse bi lahko imenovala svoje prijatelje. Ves svet je moj prijatelj. Ljudje, s katerimi se srečujem, travniki, gozdovi, planine, živali in knjige. Enkrat bi objela ves svet, sončen in vesel, drugič pa se pogreznem v molk in si želim biti čisto sama, brez ljudi. V teh mojih sončnih in črnih urah si zbiram in zaželim različne prijatelje.«

TANJA MAVRIC

Tako je napisala 13-letna Ljuba Babič iz Ljubljane v začetku svojega scenarija. Scenarija? Da, Ljuba je letos posnela svoj prvi diafilm z naslovom »Moji prijatelji«.

Ko je zvedela, da bo v Beogradu festival pionirskih filmov, to je filmov, ki so jih posneli otroci sami, je sklenila, da se tega festivala udeleži tudi sama. Med številnimi fotografijami, ki jih je posnela na izletih, na ulici pa tudi doma, je izbrala najboljše. Ni se mogla odločiti, katere so to in tako je ostalo končno kar 37 slik. Pod te slike je napisala tekst in vse skupaj poslala v Beograd. Nekoliko je bila presenečena, ko je izvedela, da je dobila prvo nagrado. Bila je edina, ki je iz Slovenije dobila nagrado za posameznike na tem festivalu. Skupinsko nagrado so dobili samo še šolarji iz Murske Sobote.

Radi bi vam predstavili Ljubo Babič. Preden nam sama pove kaj o sebi, obrnimo nekaj listov njenega scenarija:

Kako točno določa svoje prijatelje:

»Moji prijatelji so vsi ljudje, ki hodijo in se vozijo po ulicah, tisti, ki jih srečujem na poti v šolo, v trolejbusu, v trgovini in na trgu, ali kjerkoli drugod. Vsi so moji bežni prijatelji.«

Se veliko zanimivega je napisanega v Ljubinem scenariju, še veliko takega, kar bi tudi vas zanimalo. Ljuba piše in opisuje svoje prijatelje tako iskreno, da jih tudi brez slike lahko spoznamo. Takole je opisala kravo, ki jo je nekoč slučajno srečala na svojih počitnicah, ko je s fotoaparatom tavalala okoli in iskala primernih motivov.

»Oh, ta uboga žival! Pravimo ji krava! S tem lepim imenom obmetujemo tudi svoje prijatelje. Osel in krava morata vedno posojati imena ljudem in se uvrščata v besedni zaklad posameznikov.

Ta četveronožec mi je prijatelj. Pred leti pa me je predstavnica te živalske vrste nabodla na roge. Ko sem se ji dobrikala, se je meni nič, tebi nič zakadila vame in me nabodla na izrastke na glavi. Bila je hudobna krava, ki ne zasluži niti besedice več.«

Tako, spoznali smo Ljubine prijatelje, sedaj pa bo prav, če spoznamo še njo samo. Zastavili smo ji nekaj vprašanj.

Ljuba, kdaj si začela fotografirati?

To je bilo pa že pred leti, ko je očka dobil nov, zelo drag, in tudi dober aparat. Takrat sem hotela tudi jaz slikati. Verjemite, očku sem delala najprej lepe preglavice, potem pa sem se počasi naučila in mi je šlo vedno bolje. Sedaj imamo doma še temnico in tudi slike razvijam sama.

Kako pa to, da si poslala svoj film na ta festival?

V Pionirskem listu je bil razpis. Ko sem ga prebrala, sem se takoj odločila, da se ga udeležim tudi sama. Rada bi namreč vedela, kaj bo mislila kritika o mojem filmu. Najbrž jim je bil všeč in so mu podelili prvo nagrado. Na žalost pa se sama nisem mogla udeležiti podelitve te nagrade in mi jo je prinesla kar mama, ki je bila takrat slučajno v Beogradu.

Ljuba, kdo pa je vseeno tvoj najboljši prijatelj?

Težko bi se odločila. Rada imam svojega majhnega bratca Matjaža, babico, našo pomočnico, pa prijateljico iz sosednje ulice. (Sedaj sva slučajno sprti.) No, vse drugo pa ste prebrali v mojem scenariju.

otroci berite

FERDO GODINA

»Kdo mi posodi nož?«

Ce te kdo poprosi za nož, žlico ali vilice in mu tega jedilnega orodja ne znaš izročiti po pravilih lepega vedenja, potem ima tvoje lepo vedenje velikansko razpoko. Jaz se ne morem pohvaliti s tem, da odlično poznam pravila lepega vedenja. Vendar bi znal ponuditi nož, žlico ali vilice po vseh pravilih celo kralju Matjažu, če bi se ta zbudil iz spanja in bi bil lačen.

Naučil sem se izročiti jedilno orodje od učitelja Peternela. Kadar je učitelj videl, da naše vedenje v razredu šepa, nam je nehal vtepati v glave računstvo, zemljepis in zgodovino.

»Za danes je dosti tega,« nam je rad rekel. »Lepo vedenje človek prav tako potrebuje.«

Pri urah lepega vedenja nismo imeli časa razgrajati, metati papirčkov po razredu in se brcati pod klopmi. Učitelju Peternelu smo morali namreč mi pokazati, kako se je treba lepo obnašati. Seveda, to je bilo za nas težko. Učitelj je lepo vedenje lahko dobro poznal, saj je prehodil že polovico sveta.

Nekoč je spet rekel, da je dovolj računstva in da bomo začeli z lepim vedenjem. Knjige in tablice smo pospravili. Učitelj je stopil na sredo razreda med klopi. Vprašal je:

»Kdo mi posodi nož?«

Vsi, ki smo imeli nože, smo planili pokonci. Iskali smo jih po žepih. Nismo pa slutili, da nam je s tem vprašanjem postavil past, v katero smo se vsi do zadnjega ujeli. Vsak je hotel napraviti učitelju Peternelu uslugo, zato je pohitel.

Kozlarjev Izidor je bil učitelju najbliže. Zato nas je vse prehitel. Nož je odprl, ga prijel za rezilo in ga ponudil učitelju.

Učitelj Peternel ni takoj posegel za nožem. Čakal je nekaj časa, da je ves razred videl, kako mu je Izidor ponudil nož. Potem je rekel:

»Glej, Izidor! Nož si prijel za rezilo. Malo prej pa si si s prstom v nosu vrtal.«

Ves razred je osupnil. Takoj smo pomislili na to, če smo si tudi mi malo prej vrtali s prstom v nosu. Nože smo kar hitro začeli spravljati nazaj v žepe. Kdo bi naj vedel, kako je treba po pravilih lepega vedenja ponuditi nož, če te zanj kdo prosi.

Izidorju je učitelj ponudeni nož le vzel. Prijel ga je potem tam, kjer se neha držaj in kjer se začne rezilo. Pred vsem razredom ga je uči-

telj Peternel po pravilih lepega vedenja vrnil Izidorju.

»Viš, tako se ponudi nož, žlica ali vilice.«

To pravilo lepega vedenja smo si seveda za zmeraj zapomnili. Jaz se vedno po njem ravnam. Če mi ne verjameš, dragi bralec, me preizkusi. Kadar boš z menoj v družbi, me poprosi za nož, žlico ali vilice. Boš videl, da se ne bom zmotil. Dal bi ti jedilno orodje po pravilih lepega vedenja, tudi če bi bil ti sam kralj Matjaž.

Gitlica Jakopin

November

SONCE POČIVA,
MEGLA ZAKRIVA
DREVJE IN HIŠE.

BELI PLAMENI,
PALČKI OGNJENI,
GODEJO V PEČI.

VETER SE DRAMI –
KMALU ZA NAMI
BO DOLGA JESEN.

Slovenski
dom
v Rock
Springsu,
Wyoming

Slovenska
cerkev
v Denver,
Colorado

Spomenik
pesnika
Ivana
Zorman
v kulturnem
parku
v
Clevelandu

Draga tovarišica urednica!

Ob vrnitvi v domovino prinašam vam in Rodni grudi pa Izseljenskem koledarju lepe pozdrave naših ameriških rojakov. Kjer koli sem se srečal z njimi, v New Yorku, kjer se človek kar izgubi med množico nebotičnikov, v Pennsylvaniji, ki je še najbolj podobna naši Sloveniji, v »ameriški Ljubljani« — v Clevelandu, v industrijskem Chicagu, v Denverju in Pueblu na vznožju slikovitih Skalnih gora, v sončni Kaliforniji in v Rock Springsu sredi puščavske dežele divjega pelina, povsod sem našel med slovenskim tiskom tudi Rodno grudo in Izseljenski koledar in povsod so mi ob slovesu naročili: »Pozdravite naš stari kraj, pozdravite naše ljudi pri Izseljenski matici, pozdravite urednico Rodne grude in Izseljenskega koledarja!«

V dveh mesecih sem dvakrat z Greyhoundovi avtobusi prevozil vso Ameriko, ljubeznivi in nadoše gostoljubni rojaki pa so mi razkazali mesta, kjer žive, vozil sem se dan in noč skozi bogata koruzna polja pa spet dan in noč skozi puščavske predele Arizone in spet ves dan skozi slikovito kalifornijsko pokrajino, videl sem mnoga ameriška vlemesta in ogledal sem si široke predele ameriškega podeželja, bil sem priča boju črnega prebivalstva za popolno enakopravnost, obiskal moderno tovarno in tiskarno pa bolnišnico in šolo, videl našega rojaka pri delu in pri počitku v njegovi udobno in toplo urejeni hišici, videl sem, kako dela in živi v Ameriki naš človek in izvedel sem, kako je živel in delal nekoč, skratka: videl in doživel sem zame kot pisatelja mnogo dragocenega, toda najbolj me je ganila ljubezen našega človeka do slovenske pesmi in do »starega kraja«.

naši ljudje po svetu

Anton Ingolič

Govorjena slovenska beseda tam preko oceana žal umira, toda živa je slovenska pesem. Samo da se sestane nekaj starin pri čaši piva in že se oglasi naša pesem, pojo pa tudi mladi ljudje in celo otroci, ki komajda razumejo besedila pesmi, ki jih pojo. Toda melodija jim je domača in ljuba. S kakšnim veseljem pričakujejo naši rojaki gostovanje Slovenskega okteta! Izredno živa pa je tudi vez, ki veže naše rojake na staro domovino in na vse, kar je domačega. Nad lepotami naše domovine, slovenske in širše jugoslovanske, niso navdušeni samo starejši ljudje, proa, izseljenska generacija, marveč tudi druga, rojena že v Ameriki, pa tretja in četrta. Kdor je bil enkrat pri nas, bo še prišel. Marsikateri rojak mi je rekel: »Sele zdaj vem, kako lepo deželo sem moral zapustiti in iti s trebuhom za kruhom. Tedaj sem poznal samo domačo vas z domačo revščino, zdaj, ko sva z ženo prevozila vso Slovenijo in pol Jugoslavije, šele vem, kako lep in velik je stari kraj. O, še bom prišel!« Videl sem ciklame, prinesene s Slovenskega, in drugo cvetje pa sadje, ki je zrastle iz slovenskega semenja. In na desetine drobnih predmetov, ki jih imajo rojaki po stanovanjih, da jih spominjajo vsak dan, vsako uro na njihovo staro domovino. Radi jo imajo in ponosni so nanjo. Njeni uspehi jih vesele, njena stiska globoko prizadene. Za nesrečno Skopje zbirajo prispevke kot za svoje mesto. Ponosni smo lahko nanje in moramo jih imeti radi.

Dovolite, tovarišica urednica, da se jim preko vašega lista iskreno zahvalim za gostoljubje in za vse, kar so mi pokazali in povedali ter da jih prav toplo pozdravim!

Pozdravljam pa tudi vas in želim vašemu listu kar največ uspeha pri nas doma in povsod tam, kjer žive naši ljudje!

Anton Ingolič

V Ljubljani, 1. oktobra 1963.

Člani
SNPJ
v Chicagu,
ki so 50 let
očlanjeni
v društvo

Ana Krasna,
urednica
»Glasa
naroda«
v New
Yorku

Eden
številnih
slovenskih
grobov
na
ameriških
tleh

Štirideset let naše naselbine v severni Franciji

Dne 20. oktobra je bilo v Sallauminesu v severni Franciji pomembno slavlje, ki ga je organiziralo naše izseljensko društvo Združenje Jugoslovancev v severni Franciji. Z njim so proslavili 40. obletnico naše naselbine v Sallauminesu in Nordu, obenem pa tudi 20-letnico SFR Jugoslavije. Dogodek je razgibal vso našo naselbino. Ves Sallaumines se je pripravljaj na proslavo, ki je bila pod pokroviteljstvom jugoslovanskega poslanika Mite Miljkovića iz Pariza, prirejena v najlepši dvorani v Sallauminesu. Pred proslavo je bil na mestni občini svečan sprejem, ki ga je priredil župan Sallauminesa g. Jules Tell, ki je velik prijatelj naših izseljencev.

Na proslavo so bili povabljeni tudi DPD Svoboda II iz Trbovelj in predsednik trboveljske občine. Na tem slavlju je bila uresničena obojestranska želja: rudarska kraja — naše Trbovlje in Sallaumines, kjer živi in dela največ Jugoslovancev — sta se pobratila.

Ker zaključujemo to številko že 10. oktobra, bomo podrobneje o tem pomembnem slavlju poročali prihodnjič.

Izseljensko naselbino v severni Franciji so ustanovili slovenski rudarji, ki jih je gospodarska kriza pregnala z domačih tal. Leta 1923 so se prve naše družine iz zasavskih revirjev naselile v Pas de Calaisu in Nordu. V naslednjih letih, predvsem v letih od 1926 do 1930 sta se naselbini zelo povečali. Naši ljudje so se na tujih tleh hitro udomačili, mnogi so si tam ustanovili družinske ognjišča. V letu 1936 so jugoslovanske naselbine v severni Franciji štejele 45.000 izseljencev. Po osvoboditvi se je večina vrnila v Jugoslavijo. Veliko pa jih je tudi pokosila neusmiljena rudarska bolezen silikoza. Danes živi tam še okrog tri tisoč Jugoslovancev, ki uživajo pri domačinih velik ugled. Večina naših rudarjev je včlanjenih v Generalni konfederaciji dela. Mnogi se zelo aktivno udeležujejo v društvenem in političnem življenju.

S staro domovino so povezani z izredno toplimi in čvrstimi vezmi, kar nam dokazujejo njihovi številni vsakoletni obiski v poletnih mesecih ter stalna in pristrčna dopisovanja posameznikov in njihovega društva — Združenja Jugoslovancev v severni Franciji s slovensko in hrvaško izseljensko matico. Že v prvih povojnih letih pa smo se dobro spoznali tudi z njihovo mladino, ki je sodelovala pri številnih mladinskih gradnjah v naši deželi, kakor npr. pri gradnji proge Brčko-Banovići, proge Šamac-Sarajevo, Avto ceste bratstva in enotnosti itd.

Krepko povezanost v dobrem in hudem z deželo, kjer so se rodili, pa so naši izseljenci iz severne Francije dokazali tudi ob nedavni katastrofi v Skopju. Saj se je že naslednji dan po

potresu oglasilo na našem poslaništvu v Parizu odposlanstvo naših rudarjev iz Pas de Calaisa in Norda s prvimi denarnimi prispevki za Skopje.

V Merlebachu skupna proslava našega državnega praznika

Anton Škruba, naš dopisnik in znani društveni delavec iz Merlebacha v Franciji nam poroča:

Tudi letos bodo naša društva v Merlebachu skupaj proslavila jugoslovanski državni praznik — 29. november. Tako smo sklenili na sestanku, ki je bil 14. oktobra in so se ga udeležili predstavniki vseh štirih naših društev: »Slavčka«, »Save«, »Triglava« in »Sv. Barbare« iz Jeanne d'Arc. Navzoč je bil tudi jugoslovanski generalni konzul iz Strassbourga Franc Žugelj.

Sklenjeno je bilo, da bo letošnja proslava našega državnega praznika v nedeljo 1. decembra popoldne v dvorani Denay v Merlebachu. Letošnja proslava ob 20-letnici nove Jugoslavije bo posebno lepa. Pri programu bodo sodelovala vsa štiri naša društva in drugi. Sklenjeno je bilo tudi, da se bodo na proslavi pobirali prostovoljni prispevki za obnovo Skopja. Za prizadete v Skopju smo med članstvom še izvedli nabiralno akcijo. Zbrali smo 500 NF, katere smo 1. septembra odposlali na jugoslovanski konzulat v Strassbourg.

Na proslavo smo povabili rojake od blizu in daleč, saj bo tudi za tiste, ki živijo daleč in imajo svoje avtomobile, prav lepa priložnost, da se udeležijo proslave in se obenem spoznajo in pogovore s svojimi sorojaki.

Dne 14. oktobra zvečer so v Freymingu predvajali vesel slovenski film »Tistega lepega dne«, ki je zelo ugaljal. Pred tem filmom so predvajali dokumentarni film o potresu v Skopju, ki nas je vse zelo pretresel. Ob tej priliki so zbirali tudi prostovoljne prispevke za Skopje.

Zelo bi želeli, da bi spet kmalu videli tukaj kakšen naš domači film.

Dan SNPJ v Universalu

Največja vsakoletna prireditev Slovenske narodne podporne jednote v ZDA je glavna proslava dneva SNPJ, ki je vselej združena tudi s praznovanjem Delavskega praznika (Labor day), ki ga v Ameriki praznujejo 2. septembra. Letos je bilo to slavlje v dnevih od 30. avgusta do 2. septembra v prijaznem mestu Universalu v Pennsylvaniji, kjer je bila glavna proslava dneva SNPJ že tudi pred šestimi leti. Tudi takrat je kakor letos imela zelo veliko udeležencev.

Slavlje je bilo pod pokroviteljstvom treh federacij društev SNPJ: angleško poslujoče, slovensko poslujoče ter westmorelandske. Uvodne prireditve so imeli športniki SNPJ. V petek 30. avgusta je bilo zborovanje atletskega odbora Jednote ter tekma med igralci golfa, zvečer pa je bil sprejem prvih udeležencev v dvorani društva SNPJ št. 715 v Universalu. Naslednji dan so tekmovali za prvenstvo balinarji in člani softbalskih skupin. Zvečer je bil slavnostni banket, ki je bil izredno dobro obiskan. Program je vodila Frances Rosenberger, goste pa je pozdravil Michael Kumer. Nato so govorili glavni predsednik SNPJ Joe Culkar, urednik Prosvete A. Beniger in še nekateri. Člani pevskega zbora Savica iz West Newtona so pod vodstvom Johna Umeka zapeli državno himno in pesem Hej Slovani ter več narodnih pesmi. Nastopil je tudi moški kvartet iz Claridgea.

Osrednja prireditev, ki je doživela najbolj množičen obisk, je bil v nedeljo velik piknik. V obsežnem parku se je zbralo več tisoč članov in prijateljev SNPJ, ki so se pripeljali od blizu in daleč. Nastopilo je več govornikov, godbeniki so pridno igrali, člani raznih mladinskih krožkov SNPJ pa so izvedli pester kulturni program.

Kakor vsa leta doslej, je bila tudi letos glavna atrakcija velikega piknika SNPJ izvolitev Miss SNPJ za leto 1964. Za ta častni naslov je odbor izbral kakor lani dva ducata kandidatke — zalih deklet slovenske krvi. Ko smo v Prosveti z dne 21. avgusta videli njihove fotografije, smo tudi spoznali, kako težka je bila izbira, izmed samih lepih rožic izbrati najlepšo. Takrat smo tudi ugotovili, da so se zbrale kar iz petih ameriških držav. Največ in to kar štirinajst jih je bilo iz Pennsylvanije, štiri iz Ohia, tri iz Illinois,

Karen Solomon,
Miss SNPJ 1964

dve iz Michigana in ena iz Montane. Zmagala je prikupna temnolasa lepota Karen Solomon, članica društva 87 iz Herminie v Pennsylvaniji. Torej ljubka Karen bo prihodnje leto Miss SNPJ, v letu 1965 pa bo njena podoba krasila koledar te organizacije. Za njo je prešla največ glasov Carol Kanish, članica društva 158 iz Strabane, Pa. Na drugem mestu je Karen Turkovich, članica društva 137 iz Euclida, Ohio, na tretjem pa Lois Svoboda, članica društva 715 iz Universalu, Pa.

Za Miss nadarjenosti v letu 1964 je bila izbrana Lois Svoboda, članica društva 715 iz Universalu, na drugem mestu je Ellen Butkovich, članica društva 559 iz Chicaga, na tretjem pa na novo izvoljena Miss SNPJ 1964 Karen Solomon iz Herminie.

Miss društvene aktivnosti za leto 1964 so: Elizabeth Highberger, članica društva 87 iz Herminie Pa., Karen Turkovich, članica društva 137 iz Euclida, Ohio in Kathy Kratofil, članica društva 7 iz Claridge, Pa.

Izvolili so tudi Miss prikupnosti. Ta častni naslov in zraven lep transistor je prejela Patricia Yurges, članica društva 659 iz St. Louisa v Montani.

SNPJ čestitamo k tako lepi in uspešni prireditvi! Enako čestitamo novo izvoljenim Miss.

Mladi člani SNPJ v Samsuli, Florida

LETO 1964 — JUBILEJNO LETO SNPJ

Prihodnje leto slavi Slovenska narodna podpora jednota, ki ima svoj glavni društveni sedež v Chicagu, 60-letnico. Za jubilejno leto bodo društva pripravila vrsto proslav. Glavni namen vseh pa bo pridobivanje novih članov. Tako je sklenil glavni odbor na svoji polletni seji v letošnjem avgustu. Vse prihodnje leto bo v znamenju nove kampanje za pridobivanje novih članov. V aprilu 1964 bo izšla slavnostna jubilejna številka Prosvete, julijska številka mladinske revije Voice of Youth pa bo prav tako vsa posvečena Jednotinemu jubileju. Naknadno bo še določen kraj, kjer bo glavna jubilejna proslava ob 60-letnici SNPJ.

ENAJSTA KONVENCIJA HRVATSKE BRATSKE ZAJEDNICE

Septembra je bila v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu enajsta redna konvencija Hrvatske bratske zajednice, katere se je udeležilo nad tristo delegatov in glavnih odbornikov. HBZ je največja bratska podpora organizacija med ameriški Jugoslovani. Ta organizacija si je pred dobrim letom zgradila pri Pittsburghu nov glavni urad. V Pittsburghu ima

jo tudi lastno tiskarno, kjer tiskajo svoje glasilo »Zajedničar«.

Za novega predsednika so izvolili Vjekoslava Mandića. Na konvenciji so tudi sklenili, da organizacija pošlje v pomoč Skopju 5000 dolarjev.

JUBILEJ AMERISKE BRATSKE ZVEZE

Letos praznuje ta organizacija 65-letnico ustanovitve. Jubilejno slavlje je bilo avgusta v Elyju, v Minnesoti. Slavnostnega banketa sta se udeležila tudi zadnja ustanovitelja zveze, ki še živita — 89-letni John Matkovich in 84-letni Joseph Peshel. Glavni govornik na banketu je bil predsednik zveze Frank Kress iz Pittsburgha, glasbeni program pa je vodila marljiva Mary Hutar. Slavlja so se udeležili tudi vsi glavni odborniki Ameriške bratske zveze.

NOV ODBOR

AMERISKE SLOVENSKE KATOLISKE JEDNOTE

ASKJ je v prostorih svojega glavnega urada v Jolietu Ill. v dnevih 21. in 22. avgusta imela zborovanje, na katerem so razpravljali o bodočem delu organizacije. Glavni predstnik J. Nemanich je v svojem govoru navedel, da ima ta naša izseljenska organizacija v državi Wisconsin federacijo z devet društv, ki imajo nad 3600 članov, v državi Illinois federacijo 31 društev z nad 10.000 člani, v Pennsylvaniji 36 društev z nad 7600 člani in v Ohiju 24 društev z nad 11.400 člani. Kmalu pa bosta organizirani federaciji društev v Coloradu z devetimi društv, ki bodo zajela nad 3200 članov in v Minnesoti z 19 društv in nad 4300 člani.

Izvoljen je bil nov odbor. Za predsednika so izbrali Franka J. Kočevarja, podpredsednika Alberta Romsica, tajnico Frances Lokar, zapisnikarico Katerine Trdina, blagajnika Franka Simonica in v nadzorni odbor: Antoinette Staydohar, E. Rosenberger in John Fisher.

NAS MLADI ROD SE USPEŠNO UVELJAVLJA

Na De Paul univerzi v ZDA je nastopila na koncertu kot solistka mlada slovenska pevka Marija Kranjc in se zelo izkazala. Letos poleti je ta pevka bila nagrajena s šolnino za študij petja v Franciji.

Za zdravnika je promoviral Peter Fišinger, ki je obenem prejel štipendijo 5000 dolarjev za nadaljevanje študija. Brat mladega zdravnika Andrej pa je na univerzi dosegel naslov »Master of Sciences«.

NOVO KUHARSKO KNJIGO BODO IZDALI

Častna predsednica Slovenske ženske zveze gospa Marie Prislandova napoveduje v avgustovi številki zvezinega glasila »Zarje« novo kuharsko knjigo, ki je že v tisku. Prvo kuharsko knjigo je zveza izdala pred dvajsetimi leti. Napisala jo je glavna tajnica ga. Albina Novakova. Knjiga je doživela štiri naklade, skupno 20.000 izvodov, ki so bili vsi hitro razprodani. Nova kuharska knjiga bo v marsičem izpopolnjena. Predvsem bo imela tudi kratko vsebino zgodovine Slovenske ženske zveze, kar je res dobra zamisel, saj se bo na ta način zgodovina dejavnosti te organizacije ohranila tudi bodočim rodovom. Novi bodo tudi številni kuharski zapisi ter poglavje o nekaterih naših ljudskih običajih. Knjiga bo spisana v angleščini, ker je predvsem namenjena mladim gospodinjam, ki zelo žele razveseliti svojo družino s slovenskimi jedili.

IZSELJENCI IZ TORONTA V KANADI ZA GRADNJO NOVE SOLE V SKOPJU

Iz Kanade smo prejeli nekaj zanimivih dopisov od naših prizadevnih odbornikov Kanadsko-jugoslovanskega združenja »Bratstvo in jedinstvo«. Pisala sta nam sekretar združenja g. Mihić in g. Leon Fister. Tisti, ki so nas letos poleti obiskali, so se vrnili polni lepih vtisov. Pravijo, da so se zelo težko ločili od domače dežele in da se kmalu spet vidimo. Seveda smo veseli tega zagotovila.

Dne 1. septembra so se naši Kanadčani zadnjikrat v letošnji sezoni zbrali v Wellandportu na farmi »Beograd«, ki je last majorja Williama Jonesa. Piknik, ki se ga je udeležilo okrog 120 obiskovalcev, je bila prav prijetna družabna prireditev. Postregli so s pečenimi prašički, na razniju pa so se vrteli tolsti janjčki. Tudi žejo so si lahko pogasili z raznimi pižajami. Naši ljudje pa precej pogrešajo alkoholne pijače, ki jih na farmi ne smejo točiti.

Zbranim je sporočil pozdrave jugoslovanskih izseljenskih matic g. John Divjak. Za njim pa je o svojih vtisih iz domovine obširno spregovoril vodja letošnjih izletnikov iz Kanade, sekretar »Bratstva in jedinstva« g. Branko Mihić. Zbrani so z napeto pozornostjo sledili njegovim besedam, saj so v mislih z njim potovali po lepih domačih krajih. Za njim je govoril g. Boško Milutinović o Skopju. Govoril je o svojem obisku v tem nesrečnem, nekoč tako lepem modernem mestu pred potresom. Končno je pozval vse jugoslovanske izseljence v Kanadi, da sodelujejo pri akciji za pomoč Skopju.

Navzoči so zato sklenili, da bodo meddruštvenemu odboru, ki zbira prispevke za pomoč Skopju, predlagali, da se z zbranimi prispevki zgradi v Skopju nova šola. To je res prav lepa, plemenita in hvalevredna zamisel. Cestitamo in želimo vso srečo pri izvedbi te akcije, ki naj bi našla med našimi izseljenci posnemovalce tudi v drugih deželah po svetu.

Na pikniku je govoril tudi major Jones, ki je naglasil prijateljstvo med narodi Kanade in Jugoslavije ter posebej poudaril, da bi se v tem pogledu dalo še marsikaj storiti. Na prireditvi so naši izseljenci zbrali 150 dolarjev za pomoč Skopju.

Na slavlju naših izseljencev v Wellandportu v Kanadi na farmi majorja Jonesa je bila tudi lepo urejena razstava publikacij Slovenske in Hrvatske izseljenske matice

Naša društva in kulturne skupine so se že več mesecev pripravljale za nastop na letošnji proslavi jugoslovanskega narodnega praznika — 29. novembra. Pravijo, da mora biti ta proslava ob 20-letnici Jugoslavije lepša, kakor so bile vse dosedanje. Prav radi jim verjamemo, da takšna tudi bo in bomo o njej seveda še obširneje poročali. Društvena dejavnost naših društev v Argentini je bila v poletnih mesecih prav živahno razgibana. Slovensko podporno društvo »Edinost« v Cordobi je za delavski praznik prvi maj pripravilo imemiten asado. Vsega je bilo dovolj: rujnega vina, pripravljenega iz grozdja z domačih brajd, pa pečenke, židane volje in vesele domače pesmi. Junija je priredilo društvo »Zarja« iz Buenos Airesa veliko kulturno prireditev, katere so se udeležili naši rojaki iz Mar del Plata, Rosaria in celo iz Cordobe. V bogatem sporedu so bile plesne in pevske točke, kot solist je zapel baritonist Slavko Furlan, Slovensko društvo »Vzajemna pomoč« iz Simbrona v Buenos Airesu je za člane priredilo asado 9. julija — v počastitev praznika argentinske neodvisnosti. Isti dan je tudi društvo »Zarja« za svoje člane priredilo sprejem. V avgustu je slavilo najstarejše slovensko društvo »Ljudski oder« 38-letnico s kulturnim festivalom, ki je nadvse lepo uspel. Svojevrstna, lepa prireditev je bila 15. septembra popoldne v prostorih Slovenskega podpornega društva v Devoto. S kulturnim programom, ki ga je organiziral in pripravil poseben odbor naših rojakov, so počastili usmiljenko, bolniško sestro Odilo ob 33-letnici njenega človekoljubnega dela v bolnišnici Alvear. Na prireditvi so zbirali tudi prostovoljne prispevke za nakup zdravniškega aparata, ki naj bi bil skupno darilo in izraz hvalečnosti naše naselbine bolnišnici in sestri Odili, ki v njej že toliko let požrtvovalno dela.

PRISPEVKI NAŠIH IZSELJENCEV ZA PRIZADETE V SKOPJU

Usodnega 26. julija so vsi argentinski večerni časopisi, radio in televizija posvetili prve strani potresu v Makedoniji. Argentinska vlada in vse prebivalstvo je pod vtisom te nesreče izrazilo željo, da pomaga prizadetim. Najgloblji odmev pa je imela katastrofa v Skopju v jugoslovanskih naselbinah.

Jugoslovansko-argentinska trgovska zbornica v Buenos Airesu je že dan po potresu izročila jugoslovanskemu veleposlaništvu 1000 dolarjev za prizadete. Sledila ji je Jugoslovanska patriotska komisija v Argentini s 100 dolarji, ki jih je poslala Srbski izseljenski matici. Komisija je obenem vzpostavila stike z argentinskim Rdečim križem za izvedbo enotne akcije za pomoč. Argentinsko nogometno združenje je po predsedniku kluba »River Plate« v Buenos Airesu predložilo, da naj se v prilog žrtvam potresa priredi nogometna tekma.

Jugoslovanska patriotska komisija je po časopisu »Lipa«, ki ga vodi upravnik F. Jamšek in urednik E. Baretto, ter v uri glasbe jugoslovanskih narodov, ki jo v okviru radijskih oddaj

vodi J. Prodan, organizirala široko akcijo za pomoč.

Jugoslovanski izseljenci v Buenos Airesu, Rosariu, Mendoza, Cordobi, Rio Negro, Mar del Plati, Bahii Blanci, Comodoru Rivadavii, Chacu in drugod zbirajo prispevke po mestnih četrtih, trgovinah in lokalih svojih društev. Pri tej akciji so na primer rosarijski izseljenci zbrali 200 dolarjev.

V Cordobi v Argentini so se naši rojaki na povabilo društva »Edinost« in »Hrvatskega kulturnega društva« dne 4. avgusta zbrali in ustanovili skupni odbor, ki zbira prispevke za Skopje. Predsednik odbora je Zdravko Lušinić, tajnik Anton Govednik, blagajnik Ivan Oven, odborniki pa so: Josip Fir, Peter Žagar, Franc Tončič, Josip Zlopaša, Ivan Gašperović in pregledovalca računov: Karel Gregorič in Marjan Liović.

Jugoslovanska in med temi tudi slovenska izseljenska društva v Argentini so 6. oktobra v Buenos Airesu priredila filmski in umetniški festival v korist Skopja.

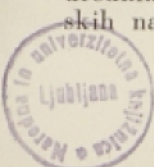
Peter Mirtič in Marija Berlec iz Waterscheia v Belgiji sta med slovenskimi izseljenci iz Genka in okolice zbrala za Skopje 1375 belgijskih fr. Vsoto sta poslala Slovenski izseljenski matici. Na isti naslov in v isti namen je poslala slovenska rojakinja Anie Žibert-Deleroix 700 belgijskih fr. Zraven je napisala v pismu: »Čeprav mi je bilo komaj dve leti, ko sem odšla s starši v Francijo, mi je težko, če pomislim, da ljudje moje krvi trpijo. Zato sem vzela s seboj v službo škatlico in sem pri kolegicah, ki z menoj delajo v podjetju Vuylsteke v Luigne, Belgija, zbrala vsoto, ki vam jo pošiljam.«

Slovenski pevski zbor »Jadran« v Charleroi v Belgiji je skupno s požrtvovalnimi Belgijci priredil v Dampremy koncert slovenskih pesmi. Prispevke od koncerta so odposlali v Jugoslavijo za prizadete v Skopju.

V Pittsburghu so v septembru prikazovali dokumentarni film, ki je bil posnet v Skopju takoj po potresni katastrofi. Ob tej priložnosti je bil izvoljen poseben jugoslovansko-ameriški odbor za zbiranje pomoči za prizadete v Skopju. Za predsednika tega odbora je bil izvoljen pittsburski župan Josip Barr.

Odbor za pomoč Skopju v Vancouveru B. C. v Kanadi je isti film prikazoval 6. oktobra v Olimpia Theatre, Hastings and Nanaimo Str. Ob prikazovanju tega pretresljivega filma so zbirali prispevke za pomoč Skopju.

Glavni odbor Slovenske narodne podporne jednote v ZDA je na svoji polletni seji sklenil, da se iz društvene blagajne nakaže za prizadete v Skopju 5.000 dolarjev. Druga društva in prijatelji SNPJ pa so prispevali nadaljnjih 5.000 dolarjev. Nakazilo za 10.000 dolarjev je bilo poslano Slovenski izseljenski matici.

Če vam je hladno, pogledajte tole sliko: prav prijetno so se imeli letos poletí rojaki iz Francije na našem Jadranu

V New Yorku so imeli predstavniki jugoslovanskih društev in organizacij več skupnih sestankov, na katerih so razpravljali o ukrepih za zbiranje pomoči Skopju. V ta namen je bil izvoljen poseben odbor, ki je takoj začel z akcijo za zbiranje prispevkov, obenem pa je pri mestnih oblasteh zaprosil za potrebno dovoljenje za to svojo akcijo.

Slovenski izseljenski matici je poslal nakazilo za 107 dolarjev za ponesrečence v Skopju Klub slovenskih upokojencev iz Euclida, Ohio. Sto dolarjev je prispeval klub, 5 dol. Frank Popotnik, 2 dol. pa Frank Kovačič.

Jugoslovanski rojaki zbrani na proslavi 1. septembra na farmi majorja Jonesa v Wellandportu v Kanadi so zbrali 150 kanadskih dolarjev.

Jugoslovansko združenje »Bratstvo« iz Urugvaja, Montevideo, je 29. avgusta odposlalo že četrto zbirko za pomoč Skopju. V 33 dneh so zbrali in odposlali v ta plemenit namen: 31. julija 7.003.00 pezosov, 7. avgusta 10.010.00 pezosov, 16. avgusta 8.008.00 pezosov in 29. avgusta 8.019.00 pezosov.

Na centralni zbirni center za pomoč Skopju so do 23. septembra poslali prispevke naslednji rojaki:

Marion Polič, Illinois, 50 dolarjev, Branko Badelc, Adelaide 4 Lit., skupina jugoslovanskih izseljencev, Sydney 92.3 Lstg., Romano Kraljevič, Cairns, Avstralija, 79.58 Lit., Dušanka Lazič, Chi-

cago, 10 dolarjev, Milan Bulat, Cleveland, 30 dol., Vladimir Šoštarič, Victoria, Canada, 15 dol., Ivan Stumpfl, Fartennes 200 Bfrs., Milan Pejovič, Avstralija, 20 Lit., Toma Pavkovič, Canberra, 4 Lit., Sima Skreza, De Burgh Read Savesham W. A. 5 Lit., Emil Antončič, Yangcamp PO. NSW, 7.19 Lit., John Evkovič, Chicago, 190 dol., skupina jug. izseljencev Lapaza, Bolivija, 3.561.65 dol., Ladislav Horvat, London, 15 Lstg., Vasil Kačubovski, London, 10 Lstg., M. Prokič, Maitland, 8 Lstg., Stevo Vulama, Canberra, 3 Lstg., Ivan Magdalenič, Mareinelle, 3.350 Bfrs., Stjepan Matošič, Broomall, 20 dol., Sam Bojanovič, Chicago, 91 dol., Milosav Tomič, Avstralija, 7.97 Lstg., Z. R. Stojanovič, Avstralija, 5 Lstg., Ivan Palgar, Dunaj, 30.000 dinarjev, Dragoljub Prokič, Bonn, 100 DM, Zdravko Marušič, Anglija, 20 funtov, Brigita Cialowicz, Nemčija, 10 DM, skupina izseljencev Rosaria, Argentina, 200 dol., Djuro Latinovič, Avstralija, 15 funtov, Pasage Jarošević, Avstralija, 5 funtov, Kuzme Petrovič, Avstralija, 50 Lstg., Teofil Stefanovič, Avstralija, 4.70 Lstg., Milosav Tomič, Avstralija, 7(19)4 funte, Voja in Danica Tiranič, ZDA, 10 dol., Sam Bojanovič, ZDA, 15 dol., Steva Vojnovič, ZDA, 10 dol., Vojislav Kapetanovič, ZDA, 10 dol., Jovo Lalič, ZDA, 10 dol., Djuro Maslač, ZDA, 5 dol., Kosta Radič, ZDA, 5 dol., Jova Jelič, ZDA, 5 dol., Nikola Brčić, ZDA, 5 dol. Spasoje Bajčetič, ZDA, 5 dol., Ana Paoli, ZDA, 2 dol., Kristina Jemerson, ZDA, 2 dol.,orgetta Gordon, ZDA, 2 dol., Damjan Bielič, ZDA, 2 dol., George Kasin, ZDA, 1 dol., Luis Pinko, ZDA, 1 dol., Dragoje Grubač, ZDA, 1 dol., Jovan Vidakovič, ZDA, 5 dol., Jovan Bjelogrič, ZDA, 5 dol., Milivoje in Mira Tomašević, ZDA, 20 dol., Stjepan in Mara Matošec, ZDA 20 dol., Tadija Milutinovič, Francija, 100 frankov, Mate Kolanovič, Francija, 10 frankov, George Hoegler, Francija, 10 frankov, Ilija Kostelac, Francija, 20 frankov, Milan Spoljarič, Francija, 20 frankov, Nikola Pavlovič, Francija, 10 frankov, Ljubiša Jovičić, Francija, 10 frankov, Uroš Djukič, Francija, 20 frankov, G. Simič, Francija, 20 frankov, Ranko Erkič, Francija, 10 frankov, Milorad Jevtič, Francija, 10 frankov, Viktor Blatnik, Francija, 5 frankov, Dine Konstadinovič, Francija, 10 frankov, Milovan Aleksijevič, Francija, 45 frankov in 3.700 dinarjev, Stevo Strilič, Kalifornija, 100 dol., skupina izseljencev iz Sydneya, Avstralija, 161 Lstg., Ilija Borinavski, Mayfield, 9.19 Lstg.

Od rojakinje Rose Marolt iz Sudbury, Ont, Kanada, je Slovenska izseljenska matica prejela ček za 104 kanadske dolarje. To vsoto je Rose Maroltova zbrala med rojaki v Sudburyju in okoličici za prizadete v Skopju.

Posamezna imena darovalcev in druge zbirke objavimo prihodnjič.

vprašanja in odgovori

T. B., Ljubljana

Neki moj prijatelj bi se rad vrnil za stalno v Jugoslavijo. Ali bo v Jugoslaviji lahko prejemal ameriško pokojnino in kako naj to uredi? Zanima ga, kako bo menjaval USA dolarje, kdaj in kje mora zaprositi za dovoljenje o stalni naselitvi ter kaj mora storiti, da dobi spet jugoslovansko državljanstvo. Prosim, sporočite mi pismeno, da bom lahko pravilno odgovoril svojemu prijatelju, ali pa objavite v Rodni grudi.

Vaš prijatelj, ki se želi vrniti v Jugoslavijo, mora že pred svojim odhodom iz ZDA urediti vse potrebno, da mu bo tamkajšnji zavarovalni zavod pošiljal pokojnino na njegov naslov v Jugoslavijo. Naša država sicer nima z ZDA socialne konvencije, vseeno pa povratniki doslej redno prejemajo iz Amerike pokojnino v čekih, ki jih potem zamenjajo v Narodni banki po kurzu 750 dinarjev za 1 USA dolar. Vsako leto izpolnijo predpisane formularje ameriške zavarovalnice, ki jih prejmejo in spet vrnejo preko tukajšnjega predstavništva ZDA.

Rojak, ki se misli vrniti, lahko zaprosi za dovoljenje o stalni naselitvi v Jugoslaviji že pri našem diplomatskem oziroma konzularnem predstavništvu v ZDA. Prosi naj vsaj pol leta pred svojim odhodom, ali pa takoj po svojem prihodu v Jugoslavijo na okrajnem tajništvu za notranje zadeve.

USA dolarje bo lahko naložil v Narodni banki na devizni račun, ali pa jih menjal po 750 din za dolar, bodisi da jih bo prinesel v gotovini, bodisi v travel ali bančnih čekih.

Ni nujno, da bi upokojeni izseljenci-povratniki menjali državljanstvo, Tistim, ki jim bolj ustreza, da obdržijo tuje državljanstvo, zadoštuje dovoljenje o stalni naselitvi, kdor pa bi želel prevzeti nazaj jugoslovansko državljanstvo, ne bo imel težav glede tega. Uredil bo to lahko pri Tajništvu za notranje zadeve občine, v kateri bo stanoval.

A. Š., Francija

V Rodni grudi sem bral, da lahko izseljenci kupujejo v Jugoslaviji s tujimi plačilnimi sredstvi, pri čemer imajo 20% popust. Kakšne predmete je mogoče kupiti s tujo valuto in ali lahko kupujemo samo s čeki? Zakaj ne moremo kupiti tudi za efektivna sredstva? Ne samo mene, ampak tudi druge izseljence v Franciji, ki bodo letos prišli na obisk v domovino, zanima, če bomo lahko kupovali blago tudi s francoskimi franki, zato vas prosim, da objavite odgovor v Rodni grudi.

Vse, kar je bilo objavljeno v 2. številki Rodne grude, velja tudi za francoske franke, če jih bo-

ste imeli v čekih. Po najnovejših navodilih Narodne banke SFRJ v Beogradu pa boste lahko kupovali razno industrijsko blago, knjige in izdelke domače obrti — izvzemši živila, tobak in gorivo za motorna vozila — tudi s francoskimi franki v bankovcih. Narodna banka bo pooblastila nekatere trgovine v glavnih mestih republik in v večjih turističnih krajih, ki bodo lahko prodajale blago za tuja plačilna sredstva. V Sloveniji bodo npr. take trgovine v Ljubljani, Postojni, Kopru, Novi Gorici, Portorožu; pa tudi v Hrvaški v Rovinju, Poreču, Puli in Opatiji.

Pravico do popusta bodo imeli vsi tujci, ki bodo začasno bivali v naši državi, kakor tudi tisti, ki bodo potovali skozi Jugoslavijo.

Druga devizna sredstva, s katerimi je mogoče pri nas kupovati, so: USA dolarji, kanadski dolarji, funtsterlingi, nemške marke, lire, holandski guldinarji, belgijski franki, švedske krone, norveške krone, švicarski franki in danski franki.

VODNIK PO PRAVNIH PREDPISIH ZA JUGOSLOVANSKE IZSELJENCE

Koordinacijski odbor izseljenskih matic Jugoslavije je nedavno izdal zelo koristno brošuro »Vodnik po pravnih predpisih za jugoslovanske izseljence«. Ta knjižica, ki je namenjena jugoslovanskim izseljencem, ki živijo v raznih deželah po svetu, na zelo poljuden in lahko razumljiv način pojasnjuje vrsto zakonskih predpisov, s katerimi je Jugoslavija uredila vrsto vprašanj, ki zadevajo naše izseljence in povratnike.

Pobudo za izdajo te knjižice so dali naši izseljenci sami. Iz njihovih razgovorov in pisem izseljenskim maticam, v katerih so prosili pojasnil v raznih pravnih zadevah, se je oblikovala njena vsebina. V tem priročniku so obdelana vprašanja, za katera se jeanimalo največ izseljencev v tujini in po vrnitvi v domovino. To so vprašanja s področja zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, dela in delovnih razmerij, dalje carinski postopek za izseljence (tiste, ki prihajajo na obisk in tiste, ki se za stalno vračajo), način pridobivanja nepremičnin — hiš in stanovanj, pogoji za varčevanje v jugoslovanskih bankah, popusti pri nakupih blaga za tujo valuto in druga vprašanja, na katera so naši izseljenci največkrat želeli pojasnil. Priročnik je izšel v slovenskem, srbohrvaškem in makedonskem jeziku.

Slovenska izseljenska matica je slovensko izdajo priročnika odposlala naročnikom obenem z oktobrsko številko Rodne grude.

pišejo nam

ZA VASE KRASNO IN DOBRO DELO

Pošiljam vam 5,18,8 Lstg za enoletno naročnino RODNE GRUDE, kar pa je več, naj bo za tiskovni sklad oziroma za vaše krasno in dobro delo. Tukajšnji Slovenci smo zbrali tudi znesek 68 Lstg — za Skopje, kar vam pošiljamo posebej. Sočustvujemo s težko prizadetimi Makedonci.

Albert Serbinek iz Coome v Avstraliji

ZELO SEM BILA PRESENEČENA

Najprej vse skupaj v domačem kraju lepo pozdravljam! Zelo sem bila presenečena, ko me je znanec tu v tujini seznanil z vašo revijo RODNA GRUDA. Izredno mi je všeč in vas prosim, da mi jo redno pošiljate. Čeprav mi je dobro v tujini, me še vedno vleče v rojstni kraj in prav zato si želim brati nekaj domačega iz domovine. Že vnaprej se vam lepo zahvaljujem za pošiljanje in želim še veliko napredka in uspehov v delu Slovenske izseljenske matice.

Marija Huič iz Halmstada v Švedski

DA BI POSTALI ZVESTI NAROČNIKI

Sporočam vam, da se nenehno trudim, da bi pridobil nove čitatelje vaših publikacij. RODNO GRUDO sem pokazal že številnim tukajšnjim Slovincem in jo priporočal, danes pa vam pošiljam nekaj njihovih naslovov z željo, da bi postali zvesti naročniki te lepe in zanimive revije.

Zelo me je pretresla vest o veliki nesreči v Skopju. Najraje bi takoj odšel tja in pomagal reševati ponesrečence. S tem bi najbolj izrazil svoje sožalje trpečemu ljudstvu Skopja. Sporočite čimprej, kam naj pošljemo prispevke za pomoč žrtvam potresa.

Božidar Cesar iz Zuffenhausena v Nemčiji

ČTIVO V MATERINEM JEZIKU JE POTREBNO

Zelo mi je drago, da mi je prišla v roke prelepa revija RODNA GRUDA, saj je človeku, ki je dolgo in daleč od rodne domovine, tako potrebno čtivo v materinem jeziku. Kaže, da pri nas v Hamiltonu ni zastopnika za vaš tisk, videti pa je, da je med tukajšnjimi Slovenci precej zanimanja za vašo revijo. Rade volje bi jo širil med njimi. Meni jo začnite redno pošiljati, prav tako prosim, da mi pošljete SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR za leto 1964.

Božidar Breznik iz Hamiltona v Canadi

TO POT SO BILI HITREJSI OD MENE

Glede pomoči Skopju sem šel med Slovence in druge rojake — Jugoslovane, a moram iskreno priznati, da so to pot bili hitrejši od mene. Skoraj vsi so mi že pokazali kopijo čeka, s katerim so nakazali pomoč ponesrečencem. Pa sem se še sam zbudil in hitro nakazal 50 švedskih kron. Na vaše pismo bi odgovoril že prej, pa sem menjal službo in to mi je zmedlo

M. J., Francija

Da bi vam mogli kaj pomagati, vas prosimo, da nam sporočite vaš popoln naslov. Za diskretnost jamčimo; bodite brez skrbi.

Naročnika Frank in Josie Vogrin iz New Smyrna Beach, FL., z vnukoma

načrte. Zdaj sem zaposlen v tovarni avtomobilov »Volvo«. Jugoslovane imajo tukaj posebno radi. Če nam uspe, bomo prihodnje leto ustanovili jugoslovanski klub. Za danes le še dva naslova naših fantov, ki želita redno prejemati RODNO GRUDO in pa naslov, na katerega najprej pošljite revijo na vpogled. Prav lep pozdrav!

Albert Zuppin iz Köpunga v Švedski

ZELO SEM VESEL, KER SEM DOBIL VAŠ NASLOV

Zelo sem vesel, ker sem dobil vaš naslov, saj tako bom dobil tudi razne informacije, ki zanimajo izseljence. Predvsem prosim, da mi sporočite, koliko znaša naročnina za vašo revijo in koledar. In še kup drugih vprašanj imam, na katera vem, da mi boste odgovorili. Tukaj je več Jugoslovancev, ki se zanimajo za tisk iz domovine, zato mi odgovorite čimprej, da jim bom vedel svetovati.

Stanislav Semas iz Oskarstrema v Švedski

VSA ČAST SLOVENSKIM DEKLETOM IN FANTOM

Pošiljam vam naročnino za RODNO GRUDO in prosim, da mi pošljete vaš koledar za leto 1964. Pri nas ni nič posebno novega. Spomladi pa sem bil v Charleroiu na izletu. Tamkajšnje slovensko pevsko društvo JADRAN je priredilo letno veselico s prijetnim in dobrim programom. Vsa čast slovenskim dekletom in fantom. Odlično so se odrezali kljub kratkotrajnim pripravam. Prepričan sem, da si takšnik dni želijo vsi Slovenci tukaj pri nas in po drugih krajih v tujini.

August Barlič iz La Bonnerica v Belgiji

MALO JE PREMAJHNA

Ne morem vam povedati, kako smo veseli RODNE GRUDE, samo malo je premajhna. Zelo nam je žal, da je vaš letošnji koledar že prodan. Revijo vedno čitam tako dolgo, da jo prečitam vse do zadnje vrstice. Vse je tako zanimivo. Seznanil bom tukajšnje Slovence z vašim tiskom in vem, da bodo tega vsi zelo veseli. Najlepše pozdravlja vas in vso našo prelepo domovino.

Marija in Božidar Cesar iz Stuttgarta v Nemčiji

Rojaki, rojakinje!

Slovenski izseljenski koledar 1964

vaš dobri znanec, ki že enajsto leto nadaljuje tradicije ameriškega družinskega koledarja, je dotiskan

POHITITE Z NAROČILI! ZANIMIVA VSEBINA! BOGATA SLIKOVNA OPREMA!

Iz slovenske narodne zakladnice so z izvirnimi ilustracijami opremljene strani mesecev

200 fotografij iz Slovenije in Jugoslavije

JEKLO - ŽELEZO - ALUMINIJ - AVTOMACIJA - BREZ ZNANOSTI
NI NAPREDKA - KIDRIČEVE NAGRADE ZNANSTVENIKOM

Rast slovenske kulture po vojni - Ustvarjalnost slovenskih likovnih umetnikov v zadnjih 20 letih
živ jezik je drevo, ki zmerom odganja - Pregled slovenske povojne lirike - Razvoj
slovenskega filma

Rojaki, Prehmureci! O svoji ožji domovini, o njenem napredku boste brali
in v mislih boste spet doma

Belokranjci! Kume Račič vam je namenil prijetno in šaljivo zgodbo iz mladih dni v Beli krajini

Obisk pri porratnikih na Notranjskem Skrb izseljenske matice za rojake

V **Argentini** slavijo 40 letnico slovenske naselbine

Slovenci v **Kanadi** v preteklih letih - O naših »pečlarjih« v Ameriki je napisal šaljivo zgodbo France Magajna

Ponosni boste, ko boste brali o političnem pomenu in ugledu vaše domovine, ki jo uživa
v svetu, - O 20-letnici prvega slovenskega parlamenta
O 20-letnici ustanovitve nove Jugoslavije - Kako živijo narodne manjšine
pri nas - O tragediji v Skopju, ki je pretresla ves svet

Primoreci! Kraji ob Soči vam bodo obudili spomine na mlade dni - Koper, središče slovenskega Primorja
spreminja iz dneva v dan svojo podobo

Za smeh in dobro voljo Sto zapovedi in sto prepovedi
Zaplotniški novinar - Na vodovodni liniji

Se danes pišite na:

SLOVENSKO IZSELJENSKO MATICO
Ljubljana, Cankarjeva 1 II

Proizvaja: kinoprojektorje za normalni in ozki
trak, avtomatske telefonske centrale in telefonske
aparate v več barvah,
aparature za ozvočenja,
električne števec za enofazni in trifazni tok,
selenske usmerniške naprave,
avtoelektrične sestavne dele,
elektronske merilne instrumente,
signalno varnostne naprave za cestni in železniški
promet,
radijske sprejemnike in televizorje,
industrijsko televizijske naprave in sestavne dele

Zunanji trg zastopa: **ISKRA IMPORT-EXPORT KRAJ** Kidričeva 40, telefon: 39-21

Hotel Turist Ljubljana

se priporoča s svojimi obrati

»ZLATOROG«
IN GOSTILNO »DALMACIJO«

Restavracija »Zlatorog«, Župančičeva 9
stalno nudi razne lovske specialitete,
kakor tudi druga jedila po želji

Gostilna »Dalmacija«, Trubarjeva 23
nudi ribje specialitete ter pristna
dalmatinska vina.

TELEVIZIJA, RADIO, KINO,

GLEDALIŠČE so v današnjem
času nadvse potrebna in nujna
razvedrila

POGLOBITI SE V BRANJE LEPE

KNJIGE sam, v kotu tople sobe,
je užitek neprecenljive vrednosti

IN ČE JE TA KNJIGA IZ KRAJEV,
KJER SI POGNAL KORENINE
IZ ŽIVLJENJA LJUDI TVOJE
KRVI, je še vse bolj dragocena,
saj je del tebe samega!

Taka knjiga je

Slovenski izseljenski koledar 1964

Sestra, brat! NAROČITA SI GA!

SLOVENSKA IZSELJENSKA
MATICA

Ljubljana, Cankarjeva 1/II

Trška gora pri Novem mestu

naši kraji

Novembrski motiv
iz Savinjske doline

naši zastopniki

Oglejmo si zemljevid Združenih držav Amerike. Če bi na njem zarisali kraje, v katerih žive Slovenci, bi se na zemljevidu zbralo lepo število označb. Zanje bi seveda vedeli šele tedaj, če bi nam se vsi rojaki javili. Zanesljivo vemo le za tiste, ki nam pišejo in za tiste, ki so naročniki RODNE GRUDE. Le-te pa imamo v enaintridesetih državah ZDA. Pisma in naročnine prihajajo iz držav: Alabama, Arkansas, California, Colorado, Connecticut, Dacota, Florida, Georgia, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Louisiana, Montana, Minnesota, Missouri, Michigan, Maryland, Nevada, New York, New Mexico, New Jersey, Ohio, Oregon, Oklahoma, Pennsylvania, Utah, Washington, Wyoming, Wisconsin, West Virginia. Če bi naštevati kraje, mesta vseh teh držav, v katerih živijo Slovenci, ki niso pozabili rojstne domovine, ki nam pišejo, ki prebirajo našo revijo in naš koledar, bi napolnili z imeni nekaj strani.

Zakaj pa naštevamo vse te države? Zato, ker so prav gotovo tudi v ostalih državah ZDA naši ljudje. Veseli bi bili, če bi se nam javili, ker bi tako imeli boljši pregled, kje vsepovsod živi naš človek in kam vse bi morali še pošiljati RODNO GRUDO. Pa še zato navajamo gornje države, da bi naši naročniki zbrali zastopnike tam, kjer jih ni, kjer pa so, pa povečali njihovo število — ker le tako bomo povečali tudi število bralcev RODNE GRUDE.

Med dosedanjimi zastopniki v ZDA so vsa leta požrtvovalno delali: Frank ALESH iz Fontane, Mary MATYAZICH iz Los Angelesa; oba iz Californie. Dalje Frank CVETAN iz Tire Hill, John KAPELAR iz Herminia, Philip PROGAR iz Pittsburgha; vsi v državi Pennsylvania. V Barbertonu sta najbolj agilna John SLANOVEC in Jennie TROHA, iz Clevelanda Anna JESENKO: vsi iz države Ohio. V Clevelandu nam je smrt vse prerano vzela odlično, požrtvovalno, vedno skromno in delavno zastopnico — nepozabno Josephine TRATNIK. Med rojaki, ki so zastopstvo morali opustiti zaradi težkih zdravstvenih in drugih razmer, ne smemo pozabiti Frances LOVSIN iz Detroita v državi Michigan. V Chisholmu, Minnesota je delaven in vesten zastopnik Frank KLUNE.

Zal, ni več prostora, da bi navedli še številne rojake, ki nenehno skrbijo in se trudijo, da bi RODNO GRUDO in SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR spoznalo in vzljubilo čimveč Slovencev v ZDA.

Motiv iz Ribnice na Dolenjskem
(Foto: Drago Kralj)